

erfgoed brabant

JAARVERSLAG

2015

erfgoed brabant

BESTUURSVERSLAG

2015

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Algemene beschouwingen	2
Kennis ontsluiten en toegankelijk maken	3
Kennis ontwikkelen en overdragen	7
Kennismaken met Verhalen van Brabant	12
Kennissen opbouwen en onderhouden	15
Financiële ondersteuning	20
Bedrijfsvoering	22
Medewerkers in 2015	26

BESTUURSVERSLAG 2015

"Zonder erfgoed zijn we spoorloos", luidde het motto van het werkplan 2015 van Erfgoed Brabant. Het is een boodschap die zich op het verleden richt, maar ook op de toekomst. Immers, zonder de tastbare en immateriële getuigenissen uit het verleden hebben we geen kompas meer, zijn we stuurloos. Zonder sporen van toen hebben we geen spoorboekje naar straks.

Erfgoed gaat over sporen die bepalen waar je vandaan komt en waar je naartoe gaat, die zeggen wie je bent en wie je wilt zijn. Erfgoed gaat daarmee over identiteit, van jezelf en van je omgeving. Sporen in het landschap, sporen in jezelf: zie hier de achterliggende gedachte bij de keuze voor het nieuwe logo van Erfgoed Brabant dat we met ingang van 2015 zijn gaan gebruiken.

Wat het nieuwe logo ook symboliseert is dat erfgoed altijd mensenwerk is. Pas als mensen hun dna of hun vingerafdruk aan een object toevoegen krijgt het context. De verhalen van mensen die een museumstuk of archeologische vondst omringen geven dat erfgoed meerwaarde en maken het uniek. Mensen van toen, maar ook mensen van nu. Want spullen zijn belangrijk, maar belangrijker zijn de duizenden mensen die dagelijks in Brabant in de weer zijn met de zorg voor het behoud, de ontwikkeling en de overdracht van het regionale erfgoed. Of ze dat nu als professional doen of als vrijwilliger, dat maakt niet uit. Het gaat om hun passie en betrokkenheid, om het vaak particuliere initiatief dat de basis is van goede omgang met de sporen uit het verleden.

De overheid en aan de overheid gelieerde organisaties steken graag de helpende hand toe: met kennisopbouw en kennisoverdracht, met advies en ondersteuning, met deskundigheidsbevordering en professionalisering. Je moet het zelf doen, maar wel goed geholpen en met de nodige bagage: zo luidt onze maatschappelijke opdracht. Welke activiteiten Erfgoed Brabant in het kader van deze opdracht in 2015 heeft ondernomen, dat kunt u lezen in dit inhoudelijk jaarverslag dat onder de naam 'bestuursverslag' bij de jaarrekening 2015 is gevoegd. We hebben veel gedaan, veel geholpen met raad en daad, veelvuldig zichtbaar geweest in het veld. En dat allemaal dankzij een club enthousiaste en vakbekwame medewerkers met hart voor de zaak!

Patrick Timmermans,
Directeur-bestuurder Erfgoed Brabant

2 juni 2016

Het bestuursverslag 2015 is samen met de jaarrekening 2015 getoetst en goedgekeurd door de raad van toezicht op 2 juni 2016.

Algemene beschouwingen

Het jaar 2015 was een jaar vol uiteenlopende activiteiten. Het jaar overziend constateren we weliswaar dat we zoveel mogelijk van die activiteiten proberen te clusteren binnen de actielijnen, maar dat het niet altijd lukt om ze als dusdanig te labelen. De erfgoedsector in Noord-Brabant is een rijk geschakeerd veld, waar verrassend veel initiatieven ontplooid worden. Als Erfgoed Brabant willen we graag het overzicht hebben om te bezien waar onze inbreng nodig is. Omdat we onszelf opstellen als een centrale speler in het veld, weten steeds meer partijen ons te vinden. En aan de verwachtingen van deze klanten proberen we zoveel mogelijk tegemoet te komen. Verder zien we dat de samenhang tussen de verschillende deelgebieden van de erfgoedsector nog verre van ideaal is en ook daarin willen we een regierol vervullen. Dit alles leidt ertoe dat we veel doen.

Keerzijde hiervan is dat de inzet die we plegen te verdeeld is. Hierdoor zijn de resultaten van onze activiteiten niet altijd even goed zichtbaar. We missen focus en een heldere communicatiestrategie. Dat betekent keuzes maken en duidelijkheid bieden in wat we wel en niet (kunnen) doen. Dit zijn zaken waar we in de toekomst meer aandacht aan moeten besteden.

Wat zou kunnen bijdragen aan een scherpere profilering is dat we in de toekomst niet per se en altijd Brabant-breed hoeven te werken, maar voornamelijk daar actief willen zijn waar energie zit, waar kansen liggen, waar problemen rijzen die om oplossingen vragen en daar waar het schuurt. Ook zal het duurzame effect van ons werk mogelijk groter zijn als we erfgoed ook instrumenteel kunnen inzetten, dat wil zeggen de waarden van erfgoed verbinden aan actuele maatschappelijke problematiek, zoals ouderenzorg, sociale cohesie in buurt en wijk, en de inrichting van ons landschap. Dan maken we van erfgoed een fundament in plaats van een ornament. Duurzaamheid in tijd kan bevorderd worden door ons ook meer te gaan richten op de *next generation* en deze jongeren aan ons te binden. Verder kan de integratie van (digitale) informatiestromen ons helpen om de sector als geheel en daarmee onszelf beter op de kaart te zetten.

Voorwaarde voor ons handelen is dat de basis in onze bedrijfsvoering op orde moet zijn. We constateren dat daar in 2015 druk op kwam te staan: er bleek dringend behoefte aan ondersteunende handen bij de Brabant Cloud, bij het digitaal platform, op het gebied van communicatie en managementondersteuning. Hierbij moeten we goed letten op een goede verhouding tussen mensen in vaste dienst en tijdelijke inhuurkrachten. Voorwaardelijk is eveneens een gezond meerjarig financieel perspectief vanuit de provincie, onze grootste opdrachtgever. Maar daarnaast moeten we door het zoeken naar andere vormen van financiering en inkomsten onze risico's meer zien te spreiden.

Al met al was 2015 een goed jaar, waarin we onszelf met een aantal spraakmakende projecten van onze beste kant hebben laten zien.

Kennis ontsluiten en toegankelijk maken (actielijn 1)

Inleiding

In toenemende mate geldt voor onze samenleving: wat niet op het web te vinden is, bestaat niet. Hoe belangrijk de fysieke ervaring van erfgoed ook is, als de toegang er via internet niet is, zal dit erfgoed drastisch in betekenis afnemen, simpelweg omdat men het niet kent. Het geven van een gezicht aan het Brabantse erfgoed op het web voorziet in een actuele behoefte aan digitale toegankelijkheid. Ook in 2015 lag hier een belangrijke opgave voor Erfgoed Brabant: het door digitalisering bijbrengen van kennis van en begrip voor regionaal erfgoed bij een brede groep mensen, zodat zij ervan kunnen genieten en er actief betrokken bij kunnen raken. Het bevorderen van digitale toegankelijkheid waar het om erfgoed gaat is maatschappelijk relevant voor Erfgoed Brabant, juist ook omdat deze taak door geen enkele andere instelling of bedrijf integraal uitgevoerd wordt.

Wij ondersteunden in 2015 de digitalisering van erfgoed op twee manieren: het faciliteren van partijen die de inhoud van erfgoed gezamenlijk via een centraal systeem duurzaam willen ontsluiten (Brabant Cloud / Thuis in Brabant) en het ondersteunen van partijen die willen informeren en geïnformeerd willen worden over de activiteiten en actualiteiten in de regionale erfgoedwereld (Erfgoed Portal Brabant / Website). Voor beide instrumenten geldt dat we interactiviteit (halen en brengen) hoog in het vaandel hebben staan.

De actielijn 'Kennis toegankelijk maken en ontsluiten' sluit aan bij de provinciale opdracht 1: 'Samen met partners ervoor zorgen dat mensen kennis maken met de waarde van erfgoed (Ontdekken)'. Binnen deze actielijn ondernam Erfgoed Brabant in 2015 de volgende activiteiten:

- Erfgoed Portal Brabant / Website
- Brabant Cloud / Thuis in Brabant

Erfgoed Portal Brabant / Website

Begin januari 2015 is de nieuwe website van Erfgoed Brabant gelanceerd. Vernieuwing was nodig om de overgang naar een interactief, beter gestructureerd, visueel aantrekkelijker en moderner digitaal platform mogelijk te maken. Actuele informatie als nieuwsberichten over zowel eigen activiteiten als die van onze partners zijn we gaan koppelen aan achtergrondinformatie voor het veld (Kennisplatform).

De volgende specifieke activiteiten zijn in 2015 uitgevoerd:

- Omzetten relevante informatie oude website
- Inrichten agendafunctie
- Verzamelen en publiceren nieuwsberichten
- Samenstelling sprekerslijst
- Overzicht van cursussen- en lezingenaanbod
- Publiceren basisgegevens Brabantse erfgoedpartijen
- Verzamelen basisgegevens erfgoed in Brabant (publicatie volgt in 2016)
- Inrichten van FAQ's (publicatie volgt in 2016)
- Productie en presentatie instructievideo's (binnen Erfgoed Academie Brabant: begeleidingstraject streekmusea)

- Samenstellen van een actueel overzicht van beleidsnota's van overheden en andere partijen
- Inrichten verwijsfunctie
- Afsprakenkader en instructie voor actieve deelnemers portal
- Inrichten basis voor webwinkel voor producten en activiteiten

In lijn met het C-factor beleid (alle medewerkers doen aan zowel interne als externe communicatie) hebben alle medewerkers de gelegenheid gekregen zich te scholen in het werken met het achterliggende *content management systeem* (Umbraco) van de nieuwe website en zijn verschillende instructies verzorgd met betrekking tot het toegankelijk schrijven voor het web. Dit heeft ertoe geleid dat de medewerkers van Erfgoed Brabant zich samen verantwoordelijk voelen voor het actueel houden van de website. Hierdoor is de website minder kwetsbaar geworden. Het ontbreken van een strategisch communicatieplan (volgt in 2016, als onderdeel van het nieuwe meerjarenplan) leverde ook nadelen op. Zo ontstonden er verschillen in beschikbare informatie, afhankelijk van de hoeveelheid tijd die medewerkers zelf beschikbaar konden maken voor digitale informatievoorziening. Verder was er onvoldoende continuïteit in de nieuwsfunctie van de website, vanwege het ontbreken van structurele inzet van mensen en middelen hiervoor. In de tweede helft van 2015 werd – om deze nood in ieder geval tijdelijk te lenigen – een medewerker aangesteld voor deze taak. Deze medewerker heeft ook de taak van de coördinatie van de digitale nieuwsbrief gekregen. Hoewel de website actueel houden een taak van iedereen bij Erfgoed Brabant is, is structurele coördinatie dringend gewenst.

In 2015 is een begin gemaakt met het actiever betrekken van veldpartners bij de website. Maar liefst 43 deelnemers meldden een activiteit aan voor het Kennisplatform. We hebben dit bewerkstelligd door op alle bijeenkomsten met het werkveld het Kennisplatform onder de aandacht te brengen. Tevens hebben we het gebruik van het Kennisplatform gestimuleerd door in de eerste helft van 2015 vanuit Erfgoed Brabant zelf activiteiten van derden (met name van heemkundekringen en archiefdiensten) op het Kennisplatform te plaatsen. In eerste instantie hebben we binnen het Kennisplatform gekozen voor het opnemen van activiteiten, die niet zozeer op een algemeen publiek gericht zijn, maar eerder op het erfgoedveld zelf. Dus niet de tentoonstellingen van musea, maar wel de lezingenprogramma's van heemkundekringen. We realiseren ons dat deze grens arbitrair is. De achterliggende gedachte erbij is: wat andere websites al doen (tentoonstellingsoverzichten publiceren voor een algemeen publiek) moeten wij niet ook gaan doen. Onze website is niet gericht op een algemeen publiek, maar op het erfgoedveld, dus de mensen die al (meer of minder) actief bij erfgoed betrokken zijn. Deze mensen willen we met de website een platform voor kennisuitwisseling bieden. Daarnaast zijn we in gesprek met het bestuur van Brabants Heem, om ervoor te zorgen dat een optimale afstemming en uitwisseling plaatsvindt tussen (de websites van) Erfgoed Brabant en Brabants Heem. We constateren dat de aanwezigheid van een Kennisplatform – zoals ook verwacht – niet vanzelf belangstelling en actieve deelname genereert. Daarvoor is het nodig dat Erfgoed Brabant zelf structureel uren investeert in dit platform. Een teken dat we met het Kennisplatform op de goede weg zitten is de actieve betrokkenheid op eigen initiatief van een organisatie als Monumentenwacht Noord-Brabant, die in 2015 digitale rapporten als de Monumentenmonitor ook via onze website aan het veld heeft gepresenteerd.

In 2015 kregen we, kort na de lancering van de website, te maken met onvoorziene organisatorische problemen bij de leverancier, ab-c media. Er ontstond vertraging in het oplossen van gesignaleerde gebreken. Opdrachten met betrekking tot de doorontwikkeling van de website (integratie met andere sites en een volwaardige webwinkel toevoegen), die voor 2015 voorzien waren, hebben we daardoor niet kunnen realiseren. Inmiddels weten we dat het onderhoud van de website nog bij ab-c media kan blijven, maar dat we voor grote doorontwikkelingen naar een andere technische partner moeten omzien. Voordeel is dat het cms waar we voor gekozen hebben een breed gebruikt systeem is. Door

de technische vertraging zijn we genoodzaakt geweest om een deel van het beschikbare budget naar 2016 door te schuiven.

Alle inzet voor de website heeft in 2015 geleid tot 49.328 sessies en 33.591 gebruikers. Het bezoek aan de website is ongeveer gelijkmatig verdeeld over het hele jaar, met een uitschieter eind september/begin oktober, toen gestemd kon worden voor de Brabantse Erfgoedprijs. Ruim 30% van de bezoeken betroffen herhaalbezoeken. De klanttevredenheid hebben we in het eerste kwartaal besproken met een klankbordgroep, op basis waarvan we wijzigingen hebben doorgevoerd.

Brabant Cloud / Thuis in Brabant

Het jaar 2015 stond voornamelijk in het teken van twee lopende ontwikkeltrajecten: HUB3 (derde generatie platform voor de Brabant Cloud) en OSCAR (online collectieregistratiesysteem voor heemkundekringen). Vanwege aanhoudende knelpunten bij technisch leverancier Delving hebben beide trajecten echter flinke vertraging opgelopen. Ondanks dat er vorderingen zijn gemaakt in 2015 is HUB3 nog steeds in ontwikkeling en heeft de eindoplevering niet kunnen plaatsvinden. In het voorjaar van 2015 is besloten de ontwikkeling van OSCAR in de ijskast te zetten. De opgeleverde software was kwalitatief niet voldoende om aan het werkveld beschikbaar te stellen en er was ook geen zicht dat er binnen afzienbare tijd wel een kwalitatief product opgeleverd zou gaan worden. Als alternatief voor OSCAR is overgaan tot de aanschaf van Memorix Maior als invoersysteem voor de Brabant Cloud. In augustus is begonnen met het implementatietraject. De knelpunten bij technisch leverancier Delving rond de HUB3 lijken door de samenwerking met Total Active Media opgelost te worden, waardoor bovenstaande activiteiten in de loop van 2016 uitgevoerd kunnen worden. Beide bovenstaande (technische) vertragingen, in combinatie met een tekort aan capaciteit in personele uren, heeft ertoe geleid dat een aantal geplande activiteiten voor 2015 niet uitgevoerd kon worden. Het gaat hier met name om de organisatie van instructie- en invoerdagen, de uitvoering van de helpdesk voor de deelnemers van de Brabant Cloud, de actieve acquisitie van nieuwe deelnemers, het ontwikkelen van een communicatiestrategie, de ontsluiting van de provinciale MIP-collectie en de ontsluiting van erfgoeddata via GIS-applicaties. Deze zaken worden verder opgepakt in 2016.

De volgende specifieke activiteiten zijn wel in 2015 uitgevoerd:

- Aansluiten Nederlands Leder en Schoenen Museum op de Brabant Cloud (collectie in 2016 beschikbaar via Thuis in Brabant)
- Beschikbaar maken beeldbanken Gemeentearchief Roosendaal en Regionaal Archief West-Brabant via Thuis in Brabant
- Afstemming met RCE m.b.t. de ontwikkeling van HUB3
- Memorix Maior: samenwerking met Brabant-Collectie en Brabants Heem m.b.t. de implementatie, start project 'Implementatie Memorix Maior' (oplevering begin 2016), migratie van de Film- en Fotobank Noord-Brabant, presentaties Brabant Cloud/Memorix Maior tijdens de regiovergaderingen van Brabants Heem, informeren (heemkundig) werkveld
- Informatieve bijeenkomst m.b.t. de Brabant Cloud voor bestaande deelnemers van Thuis in Brabant
- Opstellen gebruikersovereenkomst voor deelnemers Brabant Cloud (zal begin 2016 opgeleverd worden)
- Samenwerking met Cubiss op het gebied van promotie Linked Open Data, onder meer promotie Brabant Cloud op de 'Linked-Open-Data bijeenkomst voor bibliotheken' op 16 juni 2015
- In samenwerking met Cubiss een voorstel gemaakt voor de inrichting en beheer van multi touch tafels op het provinciehuis (voorstel is uiteindelijk door de Provincie Noord-Brabant afgewezen)

- Begin gemaakt met het ontsluiten van radiorubriek Kalender van Ooit via de Brabant Cloud. Het eerste resultaat zal in 2016 via Thuis in Brabant zichtbaar en hoorbaar zijn
- Begin gemaakt met ontsluiten van de Archeologische Kroniek via de Brabant Cloud. Het resultaat zal in de loop van 2016 op Thuis in Brabant zichtbaar zijn

De problematiek op de achtergrond heeft het gebruik van de Brabant Cloud niet gehinderd. De bezoekersaantallen van Thuis in Brabant, een van de voorkanten van de Brabant Cloud, lieten in 2015 voor het derde jaar op rij een stijging zien. Thuis in Brabant werd door ruim 440.000 bezoekers bezocht, wat resulteerde in een kleine 2.000.000 paginaweergaves. Het aantal te doorzoeken erfgoedbronnen op Thuis in Brabant is in 2015 met meer dan 40% gestegen van 500.000 records naar ruim 700.000 records. Verdere groei is voorzien in 2016.

Kennis ontwikkelen en overdragen (actielijn 2)

Inleiding

Het is van belang dat we, wil erfgoed ook in de toekomst een waardevolle inspiratiebron zijn, blijven investeren in het inspireren, opleiden en equiperen van steeds nieuwe en andere generaties mensen die de zorg voor het regionaal erfgoed op zich nemen. Dat betekent dat Erfgoed Brabant zich ook in 2015 bleef inzetten voor erfgoededucatie binnen het reguliere onderwijs, met name in het primair onderwijs. We deden dat met onze bestaande en nieuwe lesproducten, maar ook door de inzet op de kwalitatieve verbetering en verankering van erfgoededucatie (Cultuureducatie met Kwaliteit).

Echter, ook buiten het klaslokaal bestaat grote behoefte aan kennisontwikkeling en kennisoverdracht. Amateurs en professionals die nu reeds actief zijn in het erfgoedveld kunnen vaak een educatief steuntje in de rug gebruiken. Hoe kunnen zij hun gewaardeerde werk nog beter uitvoeren? Voor deze *education permanente* zetten we in 2015 wederom het instrument van de Erfgoed Academie Brabant in. Bij de ontwikkeling en overdracht van kennis hoort (wetenschappelijk) onderzoek en de valorisatie daarvan.

De actielijn 'Kennis ontwikkelen en overdragen' sluit aan bij de provinciale opdracht 2: 'Samen met partners ervoor zorgen dat mensen bewust leren met en over het Brabants culturele erfgoed (Onderwijzen)' en bij de provinciale opdracht 3: 'Zorgen voor deskundigheidsbevordering en het ondersteunen van professionals en vrijwilligers die in georganiseerd verband actief zijn in het erfgoedveld (Ontwikkelen).' Binnen deze actielijn ondernam Erfgoed Brabant in 2015 de volgende activiteiten:

- Onderhoud en doorontwikkeling bestaande producten erfgoededucatie
- Cultuureducatie met Kwaliteit
- Erfgoed Academie Brabant

Onderhoud en doorontwikkeling bestaande producten erfgoededucatie

In 2015 bereikten we meer dan 30.000 leerlingen met het project 'Museumschatjes', inmiddels een klassieker in ons erfgoededucatieve aanbod. De leerlingen van de groepen 5/6 en 7/8 van het basisonderwijs konden in oktober en november gratis naar een van de 85 deelnemende musea in Brabant. In de afgelopen tien jaar hebben een kleine 300.000 leerlingen via dit project kennis kunnen maken met de rijkheid aan en rijkdom van Brabantse musea. Er is kennelijk grote behoefte aan continuering van deze activiteit. Hiervoor zouden dan structurele middelen beschikbaar moeten komen.

In het kader van communicatie en marketing van het aanbod aan erfgoededucatie ontvingen in maart 2015 alle basisscholen in Noord-Brabant een mooie schoolplaat met daarop iconen en beelden van Noord-Brabant. Achterop stond een overzicht van ons onderwijsaanbod. Daarnaast zijn twee educatienieuwsbrieven verzonden, boordevol tips voor goede erfgoededucatie. In iedere educatienieuwsbrief doen we suggesties voor het praten over tradities in de klas. In de nieuwsbrieven van 2015 kwamen Sinterklaas en de Heilige Communie aan bod. Verder zijn op verschillende plaatsen studiemiddagen georganiseerd voor docenten en medewerkers van erfgoedinstellingen.

Van onze bestaande projecten hebben we 19 exemplaren van het project 'Tonnie en Kee in Keutelree', 14 exemplaren van 'Zo gaat de molen' en 10 exemplaren van 'Het geheim van Waneind' verkocht. Daarnaast maakten we een speciale lokale editie van de leskist 'De middeleeuwse stad' voor Bergen op Zoom. Eerder (door)ontwikkeld aanbod als 'Jet en Jan' en 'Overgisteren' werd opnieuw op 34 respectievelijk 19 locaties uitgerold. Meer dan 20.000 leerlingen gingen met deze projecten aan de slag. De provincie Zuid-Holland heeft interesse getoond voor het vernieuwde 'Jet en Jan' en het Streekmuseum in Tiel gaat in 2016 hiermee aan de slag: het bewijs dat de methodiek zoals deze door Erfgoed Brabant is ontwikkeld landelijk hoge ogen gooit. Verder worden in heel Brabant de bestaande leskisten Romeinen en Middeleeuwen met grote regelmaat uitgeleend. Nieuw was een Tweede Wereldoorlog-project van de gemeente Veghel, getiteld 'Wat is het je waard', dat we in 2014 in het kader van het investeringsprogramma financierden en in 2015 hebben uitgerold in drie andere gemeenten: Heusden, Cranendonck en Waalwijk. In 2016 zullen deze projecten worden opgeleverd.

In 2015 hebben we het provinciale onderdeel van de onderwijswebsite www.regiocanons.nl verder uitgebreid met de integrale, maar in chronologische onderdelen geordende televisieserie Canon van Lammers. Zo heeft de docent nu ook extra audiovisuele middelen tot zijn beschikking om zijn lessen levendiger te maken. Deze website hangt onder de onderwijswebsite van de Canon van Nederland: www.entoen.nu. Verder is een aantal thema's van de regionale onderwijs canon uitgediept met vensterplaten over de Romeinen en over hertog Jan en de Middeleeuwen. Erop-uit-tips en ander interessant (les-)materiaal maken de website completer dan ooit.

Wat advisering over erfgoededucatie betreft heeft een aantal erfgoedinstellingen ons in 2015 weten te vinden: Breda's Museum, museum De Acht Zaligheden, Kasteel Heeswijk en de marktplaats cultuureducatie in Veldhoven. Daarnaast neemt Erfgoed Brabant deel aan diverse landelijke en provinciale educatienetwerken, zoals het landelijk vakoverleg erfgoededucatie en het Netwerk Intermediairs Cultuureducatie.

Cultuureducatie met Kwaliteit

In 2013 werd de provinciale aanvraag Cultuureducatie met Kwaliteit toegekend door het Fonds Cultuurparticipatie. Hierdoor komt er in de periode 2013 tot en met 2016 ieder jaar ruim 900.000 euro extra vanuit de rijksoverheid naar Brabant. Kunstbalie en Erfgoed Brabant investeren in de verbetering van de kwaliteit van cultuuronderwijs op Brabantse basisscholen. We werken in dit project samen met 27 Brabantse gemeenten. In 2013 zijn 88 basisscholen en 2 scholen voor voortgezet onderwijs gestart met de 'De Cultuur Loper', zoals de Brabantse invulling van CmK door het leven gaat. Dat dit instrument aanslaat blijft uit de cijfers: in 2015 is het aantal deelnemende scholen opgelopen tot 175.

Het meerjarig programma omvat de volgende activiteiten die door het ministerie van OCW zijn vastgesteld:

- Activiteiten gericht op ontwikkeling, verdieping en de vernieuwing van het curriculum voor het leergebied kunstzinnige oriëntatie (inclusief erfgoededucatie), teneinde doorgaande leerlijnen te realiseren door scholen die zich daarmee willen onderscheiden
- Activiteiten die bijdragen aan de vakinhoudelijke deskundigheid van leerkrachten. Het gaat hierbij onder meer om kennis over cultureel erfgoed
- Activiteiten die gericht zijn op het versterken van de relatie van de school met de lokale culturele en sociale omgeving
- Activiteiten die bijdragen aan het ontwikkelen en toepassen van een instrumentarium voor het beoordelen van de culturele ontwikkeling van leerlingen. Leeropbrengsten staan centraal en er wordt een relatie gelegd met de kerndoelen

In 2015 is er samen met Kunstbalie verder gewerkt aan de vormgeving van de trajectstappen die de deelnemende scholen moeten doorlopen. Deze trajectstappen zijn gepubliceerd op de website www.decultuurloper.nl. Aan de hand van deze stappen en vanuit de vraag "Wat willen wij onze leerlingen meegeven?" formuleren de scholen onder begeleiding van coaches van Kunstbalie, Erfgoed Brabant en lokale, gemeentelijke intermediairs wat hun ambities zijn met betrekking tot cultuuronderwijs en hoe ze die ambities kunnen vertalen naar hun lespraktijk. Verder hebben we samen met Kunstbalie de eerste stappen gezet om een provinciaal instrument te ontwikkelen waarmee leerkrachten de ontwikkeling van hun leerlingen kunnen volgen.

Van de deelnemende scholen aan CmK kozen er vijf expliciet voor de verdieping en verbetering van erfgoededucatie. Erfgoed Brabant heeft vier van deze scholen in 2015 door middel van diverse scholingsbijeenkomsten intensief begeleid. Naast deze 'erfgoedadoptiescholen' hebben we ook scholing gegeven aan twee andere geïnteresseerde basisscholen en een PABO. Bij een aantal scholen bleek behoefte te zijn aan de combinatie van erfgoededucatie en creativiteit. Om tegemoet te kunnen komen aan deze behoefte ontwikkelde Erfgoed Brabant samen met SNENS een workshop.

In oktober 2015 organiseerden Erfgoed Brabant en Kunstbalie een grote provinciale conferentie over de Cultuur Loper. Tijdens de conferentie overhandigden we het Cultuur Loper magazine aan gedeputeerde Henri Swinkels. Het onderdeel erfgoededucatie kreeg hierin ruim aandacht, zoals de in 2014 door Erfgoed Brabant ontwikkelde 'Wijzer met erfgoededucatie', een breed theoretisch kader voor erfgoededucatie. Dit kader is er voor het klein aantal scholen dat zich binnen CmK specifiek wil richten op erfgoededucatie, maar ook voor alle andere basisscholen die erfgoed meer in samenhang met andere vakken willen onderwijzen. In 2015 hebben we bij de handleiding scholing voor leerkrachten en erfgoedinstellingen ontwikkeld. De online cursus is voor iedereen te vinden via wijzermetererfgoededucatie.wordpress.com. Met de 'Wijzer met erfgoededucatie' hebben we ook onze eigen bestaande lesproducten langs de meetlat gelegd. Dit heeft geleid tot de beslissing het project 'Jet en Jan' te vernieuwen. Het project is inhoudelijk aangescherpt, aangepast aan het onderwijs van nu en heeft een nieuw jasje gekregen.

Naast de scholing voor leerkrachten en erfgoedinstellingen heeft Erfgoed Brabant in 2015 binnen CmK diverse bijeenkomsten voor vrijwilligers en professionals in de erfgoedsector georganiseerd. Bij de vrijwilligers bleek er veel behoefte te zijn aan informatie over onderwijsontwikkelingen. Zo organiseerden we in februari en november voor hen een bijeenkomst in Het Noordbrabants Museum. Professionals in de erfgoedsector hebben daarnaast vooral behoefte aan netwerken en uitwisseling. Daarom organiseerden we in februari een netwerkbijeenkomst in Eindhoven.

Binnen Cultuureducatie met Kwaliteit wil Erfgoed Brabant goede initiatieven op het gebied van erfgoededucatie financieel en inhoudelijk ondersteunen. Daarvoor was in 2015 een bedrag van 20.000 euro beschikbaar binnen het investeringsprogramma erfgoededucatie. Erfgoedinstellingen konden, altijd samen met een school, een aanvraag doen om hun projectidee te kunnen uitvoeren. In 2015 hebben we op deze manier twee educatieprojecten verder kunnen helpen: een van de heemkundekring in Gilze-Rijen en een van het Klok en Peelmuseum in Asten. De realisatie van deze projecten verwachten we in 2016, net als eerder gehonoreerde projecten van Het Noordbrabants Museum en het Stadsarchief in Oss. In 2015 werden projecten van het Regionaal Archief Tilburg, het Huis van Waalwijk en MIK afgerond. Ook in 2016 zal er geld en ondersteuning beschikbaar zijn voor goede lokale projecten met een bovenlokale potentie.

Erfgoed Academie Brabant

Het project Erfgoed Academie Brabant heeft in 2015 een brede variatie aan activiteiten gerealiseerd, gericht op de opbouw en overdracht van erfgoedkennis en -kunde. De Erfgoed Academie Brabant is het deskundigheidsprogramma van Erfgoed Brabant dat zich richt op alle amateurs en professionals die zich bezighouden met cultureel erfgoed, geschiedenis, identiteit, streektaal en volkscultuur in Brabant. Het programma van de Erfgoed Academie Brabant stelt erfgoedwerkers in staat goed geëquipeerd te raken, zodat de gezamenlijke slagkracht van hun werk vergroot wordt. Verdere doelstellingen zijn het bundelen van een versnipperd aanbod en het bieden van een verticale kennisketen: wetenschappelijk onderzoek paren aan maatschappelijke valorisatie.

Aan de basis van een succesvolle programmering stond het inrichten en vullen van het Kennisplatform van de corporate website van Erfgoed Brabant, evenals het op maat communiceren over het aanbod van de academie. Het aanbod aan deskundigheidsbevordering bestond in 2015 uit:

- Studiedag Brabantkunde-Kunde Brabants: 7 deelnemers
- Studiedag Social Media (i.s.m. Brabants Heem): 17 deelnemers
- Studiedag collectiebeheer voor heemkundekringen: 15 deelnemers
- Studiedag Hoe betrek ik jongeren: 22 deelnemers
- Studiedag Rondleiden (i.s.m. MUBO): 6 deelnemers
- Netwerkbijeenkomst Cultuureducatie met Kwaliteit: 12 deelnemers
- Netwerkbijeenkomst Sterke Streekmusea: 17 deelnemers
- Netwerkbijeenkomst Afstemming erfgoedbeleid: 20 deelnemers
- Netwerkbijeenkomst Hoe zetten streekmusea zich op de kaart: 35 deelnemers
- Symposium Herinneringscultuur: 80 deelnemers (bijdragen gepubliceerd in het Noordbrabants Historisch Jaarboek)
- Workshop Spelen met gedrag: 14 deelnemers
- Erfgoedcolleges (4 bijeenkomsten): 80 deelnemers

Voor de studiedagen en workshops was het deelnemeraantal gemaximeerd. Dit om de actieve inbreng van de deelnemers te bevorderen: het zijn werkbijeenkomsten, geen luistercolleges.

Het programma van de leerstoelen Cultuur in Brabant en Diversiteit in Taal en Cultuur betrof:

- Het eigen onderwijs- en onderzoeksprogramma aan Tilburg University Cursus regionale geschiedenis (14 bijeenkomsten): 25 deelnemers
- Zomercursus Hertogdom Brabant i.s.m. HOVO Senioren Academie (Tilburg University, 3 dagen): 25 deelnemers
- Begeleidingstraject promotieonderzoek Sandra Wagemakers over Taal en identiteit na de internetrevolutie
- Streektaaldag i.s.m. de Stichting Brabants Dialectenfestival (Lieshout): 100 deelnemers
- Inspiratiereeks Rijke Roomse Leven i.s.m. KBO Brabant (4 reeksen van ieder 4 bijeenkomsten): 50 deelnemers

Nadere informatie over de werkzaamheden van beide hoogleraren staat in de jaarverslagen van de leerstoelen.

Een bijzonder urenintensief project was het in 2014 ingezette begeleidingstraject Streekmusea, bedoeld om aan de hand van een concreet voorbeeld een handleiding te maken voor andere musea die met dezelfde problematiek te maken hebben. Zo brachten ruim 40 medewerkers van museum Jan uten Houte uit Etten-Leur een bezoek aan het Nederlands Openlucht Museum in Arnhem, waar zij van professionele collega's toelichting kregen op de waarderingsmethodiek. In twee bijeenkomsten over collectiewaardering, begeleid door medewerkers van Erfgoed Brabant, gingen 40 deelnemers met

elkaar aan de slag. Een derde bijeenkomst ging over de branding van streekmusea. Een presentatie van studenten van de Reinwardt Academie over de mogelijke herinrichting van museum Jan uten Houte trok eveneens 40 deelnemers. Het begeleidingstraject heeft inmiddels geleid tot het onderzoeksverslag 'Het museum bereikt nooit zijn finale punt', drie instructiefilms (businessmodellen, collectiewaardering en branding) die via de website van Erfgoed Brabant voor iedere belangstellende te raadplegen zijn en het in het leven roepen van een netwerk van streekmusea, waarin 15 musea participeren.

Een specifiek onderdeel van het project Erfgoed Academie Brabant is getiteld 'Archeologie en Vrijwilligers'. Hier is apart geormerkt budget voor beschikbaar. Binnen dit kader werd in 2015 een verkenning uitgevoerd naar goede praktijken op het gebied van archeologie en participatie. De verkenning leverde praktische tips op voor organisaties en burgers die met participatie in de archeologie aan de slag willen. Deze worden begin 2016 op de website van Erfgoed Brabant gepubliceerd. Ook binnen de lijn 'Archeologie en Vrijwilligers' viel de succesvolle cursus 'Geologie en Historische Geografie voor vrijwilligers in de archeologie', die in samenwerking met PASTA (Post-academisch Scholingstraject Archeologie) en deskundigen uit Noord-Brabant is ontwikkeld. Deze cursus bestaat uit twee cursusedagen en twee excursies (Oost- en West-Brabant). De cursus is in 2015 eenmaal aangeboden en zat vrijwel direct vol (met het maximale aantal van 20 deelnemers). De deelnemers waren positief over deze nieuwe cursus. De cursus is geëvalueerd met de docenten van PASTA en zal in 2016 nog twee keer worden aangeboden. Tot slot organiseerde de Erfgoed Academie Brabant op donderdag 28 mei 2015 een netwerkbijeenkomst voor het archeologische veld in Brabant met als onderwerp het delen en verbinden van archeologische informatie. Een breed gezelschap van 20 vrijwilligers en professionals uit de archeologie discussieerde onder leiding van een moderator over de vraag wat de meerwaarde is van het kunnen delen van archeologische informatie. Daarbij werd met elkaar van gedachte gewisseld welke ambities en wensen er zijn voor de toekomst van (digitale) data- en kennisuitwisseling in de archeologie.

Een aantal activiteiten heeft wegens gebrek aan belangstelling vanuit het veld geen doorgang gevonden. Het betreft de studiedag Governance Code Cultuur, de studiedag Preventieve Conservering (te weinig deelnemers), de cursus Verhalen ophalen en vastleggen uit het Rijke Roomse Leven (deelnemers van de KBO blijken alleen belangstelling te hebben voor lezingen en het ter plaatse delen van persoonlijke verhalen, niet voor het (digitaal) vastleggen daarvan) en een bijeenkomst over tentoonstellingsanalyse.

Tot slot heeft de Erfgoed Academie Brabant in 2015 intensief overleg gevoerd met onze internationale samenwerkingspartner Faro, het Vlaams Steunpunt voor Cultureel erfgoed, dat sterk is in het innovatief vormingsaanbod voor erfgoedwerkers en beschikt over een internationaal wetenschappelijk netwerk. Besloten is om in maart 2016 een groot gezamenlijk congres te organiseren rond het thema 'Culturele duurzaamheid en regionaal erfgoedbeleid'. In de periode september-december hebben vier bijeenkomsten plaatsgehad met Vlaamse collega's van Faro om het programma samen te stellen.

Het project Erfgoed Academie Brabant loopt nog tot eind 2016 door. Hiervoor is toestemming gegeven door de provincie. Na 2016 zal het project naar verwachting als programmalijn een structurele plek binnen het beleid van Erfgoed Brabant krijgen. Desalniettemin is het nuttig om te onderzoeken welke vormen van additionele financiering mogelijk zouden kunnen zijn. Met het oog hierop hebben we onderzoeksbureau ZKA de opdracht gegeven om een verkennend onderzoek te verrichten naar de toekomstige financiële borging van de academie. Dit onderzoek heeft onder meer als conclusie opgeleverd dat het onderscheid tussen de Erfgoed Academie Brabant en Erfgoed Brabant fictief is en eigenlijk vermeden zou moeten worden. Van dit onderzoek is een verslag gemaakt.

Kennismaken met Verhalen van Brabant (actielijn 3)

Inleiding

Duizenden mensen zijn dagelijks in de weer met het even veelzijdige als unieke Verhaal van Brabant: in musea, archieven, dialectclubs, monumentenorganisaties en heemkundekringen. Met verzamelen, onderzoeken, schrijven, vertolken en exposeren dragen zij bij aan de identiteit van de regio. Wat we echter vaak missen, is de grote strik om die verhalen heen. En er zijn witte vlekken die om aandacht vragen. Aandacht waar enige regie bij nodig is. In de actielijn 'Kennismaken met Verhalen van Brabant' nam ook in 2015 Erfgoed Brabant die regie op zich. Maar we deden het niet alleen. De werkwijze bestond uit het samen met bestaande en nieuwe partners zoeken naar en het bundelen van nieuwe inhoudelijke en instrumentele kennis rond een bepaald thema.

De actielijn 'Kennismaken met Verhalen van Brabant' sluit aan bij de provinciale opdracht 1: 'Samen met partners ervoor zorgen dat mensen kennis maken met de waarde van erfgoed (Ontdekken)'. Binnen deze actielijn ondernam Erfgoed Brabant in 2015 de volgende activiteiten:

- Themaproject Verhalen van Vriend en Vijand
- Provinciaal programma de Erfgoedfabriek
- Magazine In Brabant

Themaproject Verhalen van Vriend en Vijand

Het meerjarige programma Verhalen van Vriend en Vijand is een inhoudelijke themalijn, waarin samenwerken en verbindingen maken binnen en buiten het erfgoedveld centraal. De programmalijn wordt ingezet vanuit de volgende invalshoeken:

- Het wisselend perspectief op vriend en vijand. De provincie Noord-Brabant is eeuwenlang het slagveld geweest van steeds wisselende vijanden en vrienden. Brabant heeft een verhaal dat daarom ook vaak afwijkt van het Nederlandse verhaal. Daarnaast staan in de actuele herdenkingen vaak dezelfde bekende verhalen centraal. Wij gaan op zoek naar dat het andere verhaal.
- Bij dit wisselend perspectief concentreren we ons niet op cijfers en herdenkingen en het herleven van het verleden. We brengen het verleden naar het heden en bekijken vandaar wat dat betekent voor wie we nu zijn. Dat doen we onder andere door op zoek te gaan naar het kleine persoonlijke verhaal, dat betekenis geeft aan het grote verhaal. Ook gaan we op zoek naar paradigmawijzigingen, bijvoorbeeld de beweging van 'herdenken' naar 'herinneren'.
- Daarnaast is onze focus gericht op de lacunes. Als we het hebben over vriend en vijand gaat het meestal over vijandschap en oorlog of het beëindigen daarvan. Wij gaan juist op zoek naar de sporen van die andere kant van vijandschap en oorlog, het erfgoed van vrede en vriendschap. Ook kijken we naar de verborgen of vergeten oorlogen en conflicten en naar het verhaal van vluchtelingen van oorlogen in den vreemde.

In 2015 hebben we bijzondere aandacht besteed aan het 200-jarig bestaan van Noord-Brabant. Niet als herdenking, maar als aanleiding om de vraag te stellen: "Wat betekent dat nou, Brabander zijn?" Sinds 1815 zijn we weliswaar een Nederlandse provincie, maar de culturele verschillen tussen het zuiden en het noorden, tussen 'beneden en boven de grote rivieren', bestaan nog steeds. Deze grenzen manifesteren zich vooral ook in de Brabantse identiteit. Een minder tastbare verschijningsvorm van dat culturele onderscheid tussen noord en zuid is de taalkundige 'friet-

patatgrens', die dwars door Noord-Brabant heen loopt. Om het verhaal achter de Brabantse identiteit op en rondom de noordgrens van de provincie te onderzoeken, hebben we als Erfgoed Brabant een audiovisuele reis gemaakt langs deze 'frietgrens'. Hierbij stond de vraag centraal of men zich op de noordgrens wel of niet Brabander voelt: wil men friet of patat? Met deze speurtocht langs de frietgrens lieten we bewoners van dit grensgebied met Holland en Gelderland nadenken over de oude posities die deze gebieden eeuwenlang innamen, in een tijd vóórdat er sprake was van de huidige eenheidsstaat Nederland. Hoe staat het tegenwoordig met het 'vriend & vijand'-beeld? Zijn de mensen aan de overzijde van de rivier anders? Zijn het vijanden? Of toch gewoon allang goede vrienden? We creëerden zodoende op luchtige wijze een stukje bewustzijn rondom deze mijlpaal in de geschiedenis van onze provincie, maakten inwoners van deze gebieden tevens bewust van hun lokale historie én zetten mensen aan het denken over hun identiteit. Concrete resultaten van het deelproject zijn ene online introductiefilm, opnames van interviews met passanten ter plaatse en drukbezochte bijeenkomsten over de identiteit van de regio in het Land van Heusden en Altena en in Oss en omgeving. Het project kende een enorme hype via social media en de regionale kranten.

Een ander project in het kader van Verhalen van Vriend en Vijand was 'Landkunst langs de Zuiderwaterlinie'. Jaarlijks organiseert bkcc in samenwerking met externe partners een tijdelijke landkunstexpositie met kunstwerken die speciaal voor de gekozen plek, deze keer de Spinolashans, zijn gemaakt. Erfgoed Brabant sloot aan met het programma Verhalen van Vriend de Vijand waarbij publiek actief participeerde in de kunstwerken en begeleid werd door de zeven kunstenaars. Op deze manier draagt het project bij aan de beleving en bekendheid van de Zuiderwaterlinie als cultureel historisch erfgoed. Gezien de periode, in de zomervakantie, was het niet eenvoudig omwonenden te bereiken. Wel zijn er veel lessen geleerd en gaan we deze in de toekomst toepassen in nieuwe community heritage projecten. Bij de opening waren wel veel buurtbewoners aanwezig.

Op 9 april 2015 vond in de Spoorzone te Tilburg de conferentie 'Herdenken blijft een opgave' plaats. In deze bijeenkomst, die in samenwerking met de Erfgoed Academie Brabant werd georganiseerd, werd stilgestaan bij de paradigmawisseling tussen herdenken en herinneren die in deze jaren plaatsvindt, ook in wetenschappelijk onderzoek. De vraag die tijdens het congres centraal stond was: hoe zorgen we ervoor dat nieuwe generaties betrokken blijven bij het herdenken van de Tweede Wereldoorlog en zij tegelijkertijd de ruimte krijgen om hier hun eigen betekenis en invulling aan te geven? Het programma bestond uit een paneldiscussie en diverse sprekers, waarin allerlei onderwerpen aan bod kwamen: van burgemeesters die te maken hadden gekregen met protesten bij herdenkingen tot de opgave waar musea voor staan bij het presenteren van een complex en gevoelig onderwerp als de Tweede Wereldoorlog. Aanpalend was een expositie ingericht met een twintigtal verbeeldingen van herdenken door verschillende kunstenaars.

Een beetje vreemde eend in de bijt was de verhalenwedstrijd die Erfgoed Brabant organiseerde in het kader van het Van Gogh-jaar 2015. Om meer mensen te verleiden zich te verdiepen in deze Brabantse kunstenaar, ooit onbegrepen (vijand?) maar nu een grote Brabantse ikoon (vriend?), riep we samen met de Brabantse netwerkbibliotheek, Cubiss en Nederlands Schrijft (amateur)schrijvers op een brief aan Vincent te schrijven. Inspiratie kon gevonden worden in de uitgebreide briefwisseling tussen deze schilder en zijn broer Theo. In totaal zijn er meer dan 123 brieven ingediend. De verhalen zijn maar liefst 3.287 keer online gelezen. Zondagmiddag 1 november vond de prijsuitreiking plaats in het Vincent van Goghuis in Zundert. Er waren ongeveer 80 gasten.

Provinciaal programma de Erfgoedfabriek

De betrokkenheid van Erfgoed Brabant bij dit meerjarige herbestemmingsproject van de provincie betrof onder meer de deelname aan het expertteam en het verzorgen van masterclasses voor de

studenten van JOB-house. De JOB-house formule (studerende jongeren in de leeftijd 18 tot 26 doen actief mee in herbestemmingsopgaven) heeft Erfgoed Brabant geïnspireerd om haar nieuwe erfgoedtrainee vanaf oktober de opdracht te geven te onderzoeken of deze succesvolle werkwijze ook erfgoedbreed en buiten het schoolmuren uitgerold kan worden. Wat kunnen jongeren bijdragen aan vernieuwend erfgoedbeleid en wat kan dat betekenen voor het beleid van Erfgoed Brabant? De resultaten van het onderzoek en de implicaties daarvan worden in 2016 opgeleverd.

Daarnaast zijn in 2015 de vier inhoudelijk-thematische categorieën van de Erfgoedfabriek (industriële, religieus, buitenplaatsen en militair) in het nieuwe provinciale erfgoedkader, dat in november 2015 werd vastgesteld, verbreed tot de vier verhaallijnen waarop de provincie de komende jaren actief gaat inzetten. Voorsortierend daarop heeft Erfgoed Brabant in 2015 met organisaties als NHTV en VisitBrabant een actieve voortrekkersrol vervuld in het opzetten van een tweetal meerjarige projecten, te weten de rebranding van de Zuiderwaterlinie en Crossroads, een samenwerkingsverband van vijf grote instellingen en organisaties die zich met de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog in Noord-Brabant bezighouden: Nationaal Monument Kamp Vught, Oorlogsmuseum Overloon, Generaal Maczekmuseum, Museum Bevrijdende Vleugels en de stichting 18 September. Verdere invulling en concretisering van de rol die Erfgoed Brabant in dergelijke cross-sectorale initiatieven kan spelen is voorzien in 2016.

Magazine In Brabant

In 2015 is de zesde jaargang verschenen van *In Brabant*, het tijdschrift dat Erfgoed Brabant samen met Brabants Heem en de Historische Vereniging Brabant uitgeeft. De vier edities van dit kwartaalblad zijn geheel volgens planning uitgegeven en voldeden aan het hoge niveau dat de lezers (waaronder circa 1400 abonnees) zowel qua vormgeving als qua inhoud van dit blad mogen verwachten. Naast de vier reguliere edities, telkens 80 pagina's dik, zijn er twee extra uitgaven van *In Brabant* uitgebracht: een aan het begin van 2015, gekoppeld aan het provinciale project 'Erfgoed en Erfgenamen', en een speciale editie die in september verscheen naar aanleiding van de landelijke opening van de Open Monumentendagen in Bergen op Zoom. Beide extra edities zijn gefinancierd uit additionele middelen. Inhoudelijk en visueel staat *In Brabant* als een huis, mede door de grote betrokkenheid van een brede (vrijwillige) redactie. Het kordaat aanpakken van de marketing van dit tijdschrift, compleet met een strategie op de lange termijn, is echter een exercitie die nog de nodige inzet (in uren en financiën) kan gebruiken.

Kennissen opbouwen en onderhouden (actielijn 4)

Inleiding

Naast inhoudelijke en instrumentele kennis van erfgoed heeft Erfgoed Brabant nog een kroonjuweel: het netwerk aan kennissen. Kennissen die we aan ons weten te binden, maar vooral ook kennissen die we met elkaar in contact proberen te brengen. Dit leidt tot verrassende ontmoetingen, onverwachte kruisbestuivingen en een actieve gemeenschap van mensen met hart voor de zaak. Het gaat om de kennissen die we bij Erfgoed Brabant koesteren: zij zijn, professional of vrijwilliger, de dragers van de zorg voor het erfgoed in de provincie. Immers, erfgoed is mensenwerk.

Voor uitgebreide individuele ondersteuning heeft Erfgoed Brabant geen mogelijkheden. Dus zijn we voortdurend op zoek naar de vragen die er in het veld leven. Kunnen we deze bundelen en bijvoorbeeld middels een training of cursus op efficiënte wijze antwoord geven? Dit alles vraagt om een gedegen en doordacht relatiebeheerplan.

Door te kiezen voor de positie van makelaar, de 'spin in het erfgoedweb', is het van groot belang onze eigen plek in het brede erfgoedveld en daarbuiten te definiëren en in kaart te brengen. Dat gebeurt op corporate niveau en op dat van de afzonderlijke actielijnen en projecten die daaronder vallen. Vanuit die positie kunnen we vragen stellen als: Kennen we de behoeften van onze klanten en relaties? Wat kunnen we de partijen tot wie we ons wenden wel en niet beloven? En welk bewijs leveren we daarvan?

De actielijn 'Kennissen opbouwen en onderhouden' sluit aan bij de provinciale opdracht 3: 'Zorgen voor deskundigheidsbevordering en het ondersteunen van professionals en vrijwilligers die in georganiseerd verband actief zijn in het erfgoedveld (Ontwikkelen).' Binnen deze actielijn ondernam Erfgoed Brabant in 2015 de volgende activiteiten:

- Relatiemanagement
- Collectieve ondersteuning erfgoedveld

Relatiemanagement

Erfgoed Brabant is een organisatie van kennis en kennissen. En beide zijn even belangrijk. Bij relatiemanagement staat het netwerk van kennissen centraal, dwars door alle projecten en activiteiten heen. Relatiemanagement is een doorlopend proces en vormt een structureel onderdeel van de activiteiten van Erfgoed Brabant. Of het nu op opdrachtgevers, stakeholders, partners of leveranciers gaat.

Een goed werkend relatiebeheersysteem is een voorwaarde om klanten en doelgroepen goed te benaderen. Met het online CRM PerfectView hebben we zo'n systeem in handen. Met name de medewerkers van het secretariaat en de evenementenmedewerker hebben zich in 2015 verder bekwaamd in het op maat aanbieden van informatie aan geselecteerde belangstellenden (doelgroepsegmentatie). Gerichte digitale uitnodigingen verhoogden de respons op activiteiten. In 2015 verschenen daarnaast vier digitale nieuwsbrieven waarmee Erfgoed Brabant het erfgoedveld en andere geïnteresseerden informeert over eigen activiteiten en die van aanverwante erfgoedinstellingen in Noord-Brabant.

Dat het soms dan niet helemaal uitpakt zoals we hopen, bewijst het niet doorgaan van de jaarlijkse Erfgoedontmoeting, die dit jaar in juni was geagendeerd met als thema Erf-food. Een actueel thema op een originele locatie met goede en bijzondere sprekers. Helaas was het aantal aanmeldingen te laag, zodat besloten is de ontmoeting af te gelasten. Een jaarlijkse centrale provinciale ontmoeting spreekt mogelijk steeds minder tot de verbeelding, reden om 2016 bij wijze van proef te kijken of de organisatie van drie regionale Erfgoedontmoetingen (oost, midden en west) meer effect zal sorteren. De materiële en ureninvestering van de afgelaste bijeenkomst is niet helemaal verloren gegaan: het onderwerp en de sprekers zijn grotendeels op een ander moment en in een ander programma teruggekomen. Zo spraken twee sprekers tijdens een Erfgoedcollege over Erf-food. Dat college was goed bezocht. Het thema spreekt blijkbaar dus wel aan.

In het Paasweekende van 2015 heeft Erfgoed Brabant een programma twee keer van twee uur georganiseerd op Paaspop in Schijndel. Het programma droeg de naam 'Theater de Zachte G' en had Brabants dialect, gezelligheid, gemoedelijkheid en gastvrijheid als rode lijn. In het programma traden drie artiesten en een band op. Het is moeilijk in te schatten hoeveel bezoekers het programma op deze twee dagen heeft gehad, maar het zijn er vele honderden geweest. In september hebben we ditzelfde concept nog eens uitgevoerd op het Hippe Happenfestival in Rosmalen. Achterliggende gedachte van deze initiatieven is ander publiek op een niet bij uitstek erfgoedlocatie laten kennis maken met de wervende en aansprekende kracht van erfgoed, in dit geval aan de hand van eigentijds identiteitsvol dialectgebruik.

Speciale vermelding verdient ook de inspanningen die Erfgoed Brabant heeft verricht voor de landelijke opening van Open Monumentendag op 10 september 2015 september in Bergen op Zoom. Een extra editie (3500 exemplaren) van het tijdschrift *In Brabant* vergezelde een gezellige openingsbijeenkomst voor genodigden, georganiseerd door de gemeentelijke afdeling Erfgoed en Erfgoed Brabant, waarbij de directeur van Erfgoed Brabant optrad als host van de hoofdgast, prof. mr. Pieter van Vollenhoven. Tijdens Open Monumentendag in 's-Hertogenbosch op zaterdag daaropvolgend verzorgde Erfgoed Brabant verschillende lezingen in de oude GS-kamer in het Museumkwartier. Onderwerp was Kunst en Ambacht door de tijden heen. Deze korte beeldlezingen werden door tientallen belangstellenden bijgewoond.

Het aangaan van nieuwe en het onderhouden van bestaande relaties geschiedde ook in de vele vormen van vertegenwoordiging van medewerkers van Erfgoed Brabant in regionale en landelijke gremia. Met name denken we hierbij aan: deelname in het bestuur van de stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten (voorzitter), aan de landelijke overkoepelende stuurgroep Netwerk Digitaal Erfgoed (adviseur) en aan de landelijke stuurgroep van het werkprogramma Digitaal Erfgoed Bruikbaar (voorzitter), het lidmaatschap van de interprovinciale erfgoedkoepel OPEN (voorzitter) en het landelijke Erfgoedplatform van Kunsten '92, en het overleg met de collega's van andere uitvoeringsorganisaties op het gebied van cultuur (Kunstbalie, bkbc, Cubiss, Brabant C). Bijzondere vermelding verdient het lidmaatschap van Brabant DC, onderdeel van het internationale Districts of Creativity. De directeur van Erfgoed Brabant legde in dat kader in maart 2015 een werkbezoek aan DC-regio Oklahoma af, waar hij ook het jaarlijkse World Creativity Forum bijwoonde. Tegenover het internationale perspectief staat het lokale: in 2015 bewoog Erfgoed Brabant zich meer dan voorheen op het vlak van al dan niet betaalde advisering aan gemeenten in Noord-Brabant. Zo was een medewerker actief als adviseur van de projectgroep van de gemeente Breda met betrekking tot de fusie van Breda's Museum en MOTI, en voor de gemeente Helmond als procesbegeleider collectiewaardering. Andere trajecten betroffen de gemeenten Deurne (drie sessies werkgroep nieuw cultuurbeleid) en Roosendaal (advies over fusie museum en archief). Deze activiteiten hebben bijgedragen aan het functioneren van Erfgoed Brabant als intermediair tussen overheid en erfgoedinstellingen.

Vrijwel wekelijks zijn medewerkers van Erfgoed van Brabant in 2015 aanwezig geweest bij verschillende gelegenheden waarbij genetwerkt kon worden. Vaak ook speelden zij een actieve rol bij deze bijeenkomsten: als spreker, als gastheer/host, als panellid, als overhandiger van een prijs, als mede-organisator of anderszins. Ook door deze activiteiten wordt Erfgoed Brabant gezien als een betrouwbare, inhoudelijke en respectabele partner.

Om onze relaties te danken voor hun samenwerking hebben we in 2015 net als in 2014 een cadeau gestuurd: het Quukske, een koek om met elkaar te delen, gebakken door de bekende meesterbakker Robert van Bekhoven. We hebben bijna 200 koeken verstuurd en de reacties waren unaniem: "Smaakt naar meer!"

Collectieve ondersteuning erfgoedveld

Sinds een paar jaar probeert Erfgoed Brabant de ondersteuning van het erfgoedveld zoveel mogelijk op collectieve wijze te organiseren. Desondanks levert dat een grote hoeveelheid aan kleine initiatieven op die zonder de bijdrage van Erfgoed Brabant niet van de grond zouden zijn gekomen. Ook in 2015 werd onze ondersteuning daarom bijzonder gewaardeerd. Om een paar voorbeelden te noemen:

- Medeorganisatie raadspel 'Bij wijze van za'k mar zegge' i.s.m. 12 lokale radiostations
- Organisatie jaarlijkse Dag van de Brabantse Volkscultuur
- Ondersteuning (inhoudelijk, organisatorisch, facilitair) van aanverwante vrijwilligersorganisaties, zoals Brabants Heem, Historische Vereniging Brabant en Zuidelijk Historisch Contact
- Begeleiding finalisten Brabantse Dorpen Derby 2015, editie Cultuur

Een van de grote projecten in het kader van collectieve ondersteuning was de organisatie, de aanloop en de uitreiking van de tweejaarlijkse Brabantse Erfgoedprijs. Op 11 februari 2015 werd deze prijs, met het centrale thema Innovatie & Creativiteit, gelanceerd in de kapel van het Groot Ziekengasthuis in Den Bosch. De opzet van de lancering en promotie was het activeren van het erfgoedveld om kansrijke erfgoedprojecten aan te dragen of zichzelf aan te melden. Dit en publiciteit in diverse media heeft als resultaat gehad dat er maar liefst 74 kandidaten zijn aangemeld, meer dan het dubbele dan de editie 2013. Acht shortlist kandidaten zijn bezocht en van deze bezoeken is een kort verslag gemaakt. Op basis hiervan werden de drie genomineerden geselecteerd, waaruit het publiek in oktober 2015 de winnaar koos: PopMonument uit Bergen op Zoom.

Op basis van de inzendingen is een trendanalyse gemaakt, die de basis vormt voor de verduurzaming van de oogst van de Brabantse Erfgoedprijs. Dit wordt in 2016 verder uitgewerkt.

In aanloop naar de prijsuitreiking presenteerde de Brabantse Erfgoedprijs zichzelf tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven in een eigen paviljoen, een mini-fabriekje ingericht als huiskamer en expositie. De locatie was samen ontwikkeld met en gebouwd door studenten van JOB-house. De bedoeling van de presentatie was het publiek te confronteren met de vraag: 'Wie bepaalt wat erfgoed is?' Het meerdaagse programma was deels gericht op het publiek van de DDW, deels werden erfgoedwerkers uitgenodigd mee te werken aan een aantal (open) programmaonderdelen. Deze onderdelen waren:

- Het Levend Museum, waar bezoekers hun eigen erfgoed achterlieten en zich ontfermden over ander erfgoed
- Het Erfgoed van de Toekomst kon geadopteerd worden: ism met Cor Unum werd een indrukwekkende presentatie gemaakt met scherven van designers. Scherven die van harte werden meegenomen door de bezoekers
- Tijdens de Erfgoedhack werden een aantal Brabantse erfgoediconen gekraakt: de kerk en de koffietafel kregen een nieuw gezicht

- De campagne van #eigeke, Brabanders: maak een foto met je eigen erfgoed waar ook ter wereld, startte al eerder maar kreeg zijn apotheose tijdens de DDW. Eigeokes over de hele wereld zijn ontvangen. Zo krijg je een prachtig beeld onder wat het publiek onder erfgoed verstaat!
- Ten slotte gingen we op zoek naar erfgoed dat we allemaal onbewust met ons meedragen: bij het onderdeel Me and my handbag openden bezoekers hun handtas en werden zij gefotografeerd met een herontdekt stukje (persoonlijk) erfgoed. Dat leverde ontroerende verhalen en foto's op.

De resultaten uit het lintprogramma vormden het decor voor de prijsuitreiking van de Brabantse Erfgoedprijs 2015. De Award Ceremony in het Natlab in Eindhoven bestond uit twee delen: een informatief, inhoudelijk en onderhoudend netwerkcafé, getiteld Café de Zachte G, en de uitreiking zelf. Gasten als Herman Pleij, Esther van Duin (Unesco), Henri Swinkels en Paula Jorritsma gaven het café, dat aan elkaar gepraat werd door gastheer Patrick Timmermans, inhoud en kleur, terwijl theater en muziek de breedte van erfgoed duidde. De avond eindigde zoals het hoort met het bekendmaken van de winnaar en de overhandiging van de prijs: een het begeleidingstraject en 10.000 euro.

Naast de Brabantse Erfgoedprijs was er nog een prijs. Op 18 november 2015 heeft Erfgoed Brabant de Dialectprijs van Noord-Brabant uitgereikt. Deze prijs wordt namens het veld van vrijwilligers en liefhebbers van de dialectbeoefening in Noord-Brabant toegekend aan een spraakmakende activiteit die het imago van dialect bevordert bij een breed publiek. Er waren 13 nominaties van 12 activiteiten. De winnaar was het trio Piet van Esch, Danker Jan Oreel en Henk Wittenberg voor hun repertoire aan publicaties in het Brabants. De prijsuitreiking vond plaats in theater MIDI te Tilburg. Er waren circa 200 bezoekers en het omsluitende theaterprogramma bestond uit 11 verschillende acts over of in dialect.

Een ander groot project was onze deelname aan het landelijke ArcheoHotspots. Dit project wil het maatschappelijk draagvlak voor archeologie in de Nederlandse samenleving verbreden en versterken op een eenvoudige en hedendaagse manier. ArcheoHotspots leggen verbindingen tussen archeologisch onderzoek, het uitwerkingsproces en de resultaten. Ze maken archeologie voor iedereen aanraakbaar en toegankelijk. Dit doen zij door vrijwilligers te werven die onder andere ingezet kunnen worden als gastvrouw/gastheer, als assistent bij educatieve activiteiten of als vraagbaak voor het publiek. Naast Allard Pierson Museum en AWN is Erfgoed Brabant een van de partners in dit project. De directeur van Erfgoed Brabant was lid van de stuurgroep in de pilotfase (2013-2015) van het project. In samenwerking met de afdeling Bouwhistorie, Monumenten en Archeologie van gemeente de 's-Hertogenbosch werd in mei 2015 een in-company training georganiseerd voor de vrijwilligers van de daar te openen ArcheoHotspot. In deze training, die eind 2014 al een keer gegeven werd in de eerste ArcheoHotspot in het Allard Pierson Museum, stond publiekspresentatie, gastvrijheid en sensibiliteit (hoe speel je in op verwachtingen van het publiek) centraal. Aan de training namen 12 vrijwilligers deel.

Daarnaast werd in 2015 het bestuur van het Noordbrabants Archeologisch Genootschap (NBAG) ondersteund door Erfgoed Brabant. Naast facilitaire ondersteuning en het beschikbaar stellen van vergaderfaciliteiten bestond deze ondersteuning uit advisering. Ook is verdere invulling gegeven aan een project dat in 2012 door de NBAG is geïnitieerd: de ontwikkeling van een digitale Archeologische Kroniek. Hiervoor werd in de zomer van 2015 een tijdelijk een archeologisch medewerkster ingehuurd, die artikelen en afbeeldingen uit de gedrukte Archeologische Kroniek (deze verscheen jaarlijks tussen 1987 en 1993) heeft ontsloten in Brabant Cloud. Hierdoor wordt deze rijke bron aan informatie over archeologische vondsten en vindplaatsen in Noord-Brabant toegankelijk voor een breed geïnteresseerd publiek. De informatie kan via een (facet) zoekfunctie worden opgevraagd en worden gekoppeld aan andere collectie informatie.

Bijzondere vermelding binnen collectieve ondersteuning van het erfgoedveld vragen de molens in Brabant, het gevolg van het budget dat verbonden was aan de medewerker van de Brabantse Molenstichting die in de loop van 2015 onder de vleugels van Erfgoed Brabant haar werkzaamheden heeft gecontinueerd. Het werk bestond onder meer uit de begeleiding van twee processen om gemeentelijke molens in een molenstichting onder te brengen. Dit speelde zowel in de gemeente Geldrop-Mierlo als in Boxmeer. Hiervoor zijn door de betrokkenen bijeenkomsten georganiseerd om tot een stichting te komen of deze een doorstart te geven. Maar er zijn ook diverse adviesgesprekken met de stichtingen en/of gemeenten geweest over de inhoudelijke aspecten waar men tegen aan loopt, zoals subsidiestromen, ruimtelijke ordening, vergunningstrajecten en eigendomsmogelijkheden. Daarnaast hebben de Molenstichting Noord-Brabant en het gilde van vrijwillig molenaars gevraagd om een opleiding tot molengids in het leven te roepen. In samenwerking met deze partijen is door Erfgoed Brabant een cursus ontwikkeld en aangeboden in het kader van de Erfgoed Academie Brabant. In 2016 zal de cursus op twee plekken worden gegeven.

Financiële ondersteuning (actielijn 5)

Inleiding

Erfgoed gaat over waardevolle spullen uit het verleden waarmee mensen van vandaag iets hebben. Ze koesteren het om het door te kunnen geven aan een nieuwe generatie. Erfgoed gaat over objecten en over mensen. Maar daar komt ook altijd geld bij kijken. De behoefte aan financiële ondersteuning blijft onverminderd groot. Reden om in 2015 naast de bestaande verdeelsubsidies die we in mandaat namens de provincie verdelen met nieuwe en moderne financieringsmogelijkheden te komen: het borgstellingsfonds voor regionaal erfgoed en het algemene Brabant C Fonds.

De actielijn 'Financiële ondersteuning' sluit aan bij de provinciale opdracht 4: 'Zorgen voor uitvoering van het mandaat voor de regeling Cultureel Erfgoed en het Borgstellingsfonds (in oprichting)'. Binnen deze actielijn ondernam Erfgoed Brabant in 2015 de volgende activiteiten:

- Verdeelsubsidies
- Borgstellingsfonds Ondernemend met Regionaal Erfgoed (werktitel)
- Brabant C Fonds

Verdeelsubsidies

In opdracht van de provincie voerde Erfgoed Brabant in 2015 een drietal subsidieregelingen uit:

- Regionale Geschiedbeoefening, 28 aanvragen, 17 gehonoreerd, totaalbedrag: € 51.980,=
- Prof. dr. H.F.J.M. van den Eerenbeemtfonds, 8 aanvragen, 6 gehonoreerd, totaalbedrag: € 19.500,=
- Basistaken Musea, 37 aanvragen, 15 gehonoreerd, totaalbedrag: € 332.772,=

Het jaar 2015 was tevens het laatste jaar zijn waarin deze mandaatsubsidieregelingen zijn uitgevoerd.

Borgstellingsfonds Ondernemend met Regionaal Erfgoed (werktitel)

Het borgstellingsfonds is bedoeld om via een partij als de stichting Cultuur en Ondernemen banken in de gelegenheid te stellen zonder veel risico laagrentende leningen te verstrekken aan projecten in de regionale erfgoedsector. Begin 2015 zou het fonds ingericht worden om het medio 2015 operationeel te hebben. Gewijzigd beleid heeft echter geleid tot andere keuzes bij de provincie: het borgstellingsfonds is daardoor niet van de grond gekomen. Erfgoed Brabant heeft daarom ook niet de beoogde middelen ter beschikking gekregen.

Brabant C Fonds

In Brabant is veel in beweging op het terrein van cultuur, waarbij het brede belang van kunst en cultuur steeds beter tot uitdrukking komt door cross-overs met zorg, sociaal, vrijetijdseconomie en bedrijfsleven. Het belang van samenwerking binnen cultuur, maar ook tussen cultuur en economie en leefbaarheid wordt steeds groter. Met Brabant C wil de provincie via kunst en cultuur een extra impuls geven aan Brabant en aan die samenwerking. Erfgoed Brabant wil samen met bkcc, Kunstbalie en Cubiss graag de functie van scout en aanjager vervullen. In 2015 heeft Erfgoed Brabant deze taak vervuld binnen het Investeringsplein Cultuur. Hierbij moet worden geconstateerd dat in dit opstartjaar

van Brabant C de inbreng vanuit de erfgoedsector nog niet in verhouding staat tot het aantal aanvragen uit de wereld van de kunsten. Anderzijds heeft het geregeld bij elkaar zitten ertoe geleid dat aanvragers beter begeleid worden om sectoroverstijgend te denken.

Bedrijfsvoering

Inleiding

Nu de organisatie in voorgaande jaren is gericht en ingericht zijn we in 2015 verder gegaan met het efficiënter en effectiever maken van de bedrijfsvoering. Daarnaast geldt voor 2015 een aantal specifieke taken die in de provinciale opdrachten zijn beschreven:

- Opdracht 5: Samenwerking en meerjarenbeleidsplan realiseren voor de periode 2016-2019
- Opdracht 6: Samenwerking met partners in het Museumkwartier
- Opdracht 7: Het invoeren van de Governance Code Cultuur in de organisatie

Voor deze opdrachten geldt dat het om procesactiviteiten gaat en minder om inhoudelijke activiteiten. Het betreft veelal onderzoek, verkenningen en ideevorming voor de verdere toekomst.

Samenwerking en meerjarenbeleid 2016-2019

De zoektocht naar verdere samenwerking met andere culturele uitvoeringsorganisaties heeft in 2015 geleid tot een Roadmap 2020, waarin het proces tot een mogelijke gezamenlijke koers wordt geschetst. Wat Erfgoed Brabant betreft gaat het daarbij alleen niet om een fusie van organisaties, maar om het aangaan van inhoudelijke samenwerkingsverbanden ten nutte van het veld. Sectoraal werken blijft onze basis, maar waar samenwerking vanuit ons perspectief gewenst is zullen we die zeker opzoeken, collectief of met een beperkt aantal partners.

Dit is de reden waarom we in 2015 actief met uren en deskundigheid hebben geparticipeerd in het zogeheten Investeringsplein Cultuur, het centrale loket in opbouw voor iedereen die in aanmerking wil komen voor enige vorm van financiering. Het onderlinge periodieke contact en kennisuitwisseling heeft reeds tot verrassende vormen van kruisbestuiving geleid, al staat het geheel nog in de kinderschoenen.

Ook gezamenlijke communicatie om de cultuursector te branden staat hoog in het vaandel. Daarom droeg Erfgoed Brabant zowel financieel als redactioneel bij aan de uitgave van het kwartaalblad MEST. Tegelijk is de vraag naar voren gekomen of dit tijdschrift het meest geschikte instrument is om de gezamenlijke doelen te verwezenlijken. Daarnaast is Erfgoed Brabant allerhande projectmatige samenwerkingsverbanden aangegaan: met Kunstbalie in Cultuureducatie met Kwaliteit, met bkcc in Landart, met Cubiss in de Brabant Cloud. Ook het zeswekelijkse directieoverleg bevordert de onderlinge afstemming van initiatieven en informatieuitwisseling.

Met nadruk wordt er hier op gewezen dat Erfgoed Brabant binnen de eigen erfgoedsector ook nog het nodige aan samenwerkingsverbanden voor zich ziet en dat zij daar een actieve en verbindende rol in wil vervullen. De eigen sector moet prioriteit krijgen, de anderen zien we als plus op het werk. Dit is een van de redenen waarom Erfgoed Brabant uiteindelijk eind 2015 heeft afgehaakt in het ontwikkeltraject voor gezamenlijke huisvesting in de Lochal in Tilburg. Gedurende het traject zijn we tot de conclusie gekomen dat het verhuizen naar deze locatie niet de gewenste synergie en financiële voordelen oplevert. Uiteraard blijven wij waar mogelijk de samenwerking met voornoemde organisaties zoeken.

Samenwerking met partners in het Museumkwartier

De inspanningen die Erfgoed Brabant in 2015 heeft verricht om bedrijfsmatige en programmatische samenwerking met de drie partners binnen het Museumkwartier verder vorm te geven, hebben niet het beoogde resultaat behaald. Een van de redenen was grote nadruk op de organisatie van de grote Jeroen Bosch-expo, waardoor er amper ruimte was voor andere activiteiten binnen het Museumkwartier. Desalniettemin hebben we op projectniveau zaken samen aangepakt:

- Periodiek afstemmingsoverleg educatiemedewerkers Erfgoed Brabant en Noordbrabants Museum
- Het op digitale wijze ontsluiten en toegankelijk maken van archeologische objecten uit het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten in de Brabant Cloud
- Idem voor Noordbrabants Museum
- Gezamenlijke openstelling en programmering op Open Monumentendag
- Beheer gezamenlijke bibliotheek
- Periodiek huurdersoverleg
- Optimalisering gezamenlijke facilitaire diensten en dienstverleningsovereenkomsten

Invoering Governance Code Cultuur

De Governance Code Cultuur biedt een normatief kader voor goed bestuur en toezicht in culturele organisaties. Het is een instrument voor goed bestuur en toezicht in de cultuursector. De code omvat het gehele besturingsproces: beleid, uitvoering, toezicht en verantwoording. Het belang van goed bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording wordt steeds belangrijker. Naast het gebruik van publieke middelen is er steeds meer sprake van marktontwikkeling. Verder telt voor de gehele cultuursector naast het werken met gemengde financiering, risicobeheer, toezicht en verantwoording steeds zwaarder. Het bestuur van Erfgoed Brabant onderkent het belang en heeft op 19 oktober 2015 het besluit genomen om de Governance Code Cultuur in te voeren.

Het bestuur heeft verder gekozen voor invoering van het Raad van Toezicht-model. In de afgelopen jaren is de organisatie steeds professioneler gaan werken. Zo is de planning & control cyclus beter ingericht en is projectmatig werken ingevoerd. Verder is het beleid vastgelegd en is ook de personeelscyclus op orde. Daarnaast opereert Erfgoed Brabant in een complexe en turbulente omgeving. Dit vraagt veel flexibiliteit van de organisatie. Dit pleit voor een slagvaardige directie met bestuurlijke bevoegdheden. Gelet op de deze ontwikkelingen past het Raad van Toezicht-model beter.

Bestuur en directie

In 2015 bestond het bestuur van Erfgoed Brabant uit de volgende leden:

- Henk Willems, voorzitter
- Alfred Veltman, vice-voorzitter
- Jan van Heijningen, secretaris
- Jaco Reijrink, penningmeester
- Ans Buys, bestuurslid

Het bestuur kwam vier keer bijeen: op 2 maart, 11 mei, 19 oktober en 7 december 2015. Op de agenda van de vergaderingen stonden, naast de verplichte punten als jaarplan/begroting en jaarverslag, thema's centraal als de toenemende samenwerking met collega-organisaties in de

culturele wereld, de voorbereiding van het nieuwe meerjarenplan en de invoering van de Code Cultural Governance, waarin is inbegrepen de keuze voor een bestuursmodel. Met de directeur vond in oktober het jaarlijkse evaluatiegesprek plaats rondom zijn functioneren en dat van de organisatie. Verder was het bestuur vertegenwoordigd bij voor Erfgoed Brabant belangrijke activiteiten, zoals de Brabantse Erfgoedprijs. Eenmaal is er in 2015 een bestuurlijk overleg geweest met de gedeputeerde. Tot slot heeft het bestuur het jaarlijkse overleg gehad met de PVT.

De directie heeft verschillende gelegenheden aangegrepen om de Erfgoed Brabant in het veld en daarbuiten te vertegenwoordigen. Onder deze activiteiten vallen onder meer: presentaties voor businessclubs, optreden als dagvoorzitter, deelname in paneldiscussies en aanwezigheid bij verschillende officiële gelegenheden.

Het periodieke overleg tussen de directie en de accounthouder bij de provincie is ook in 2015 soepel en constructief verlopen. Hetzelfde geldt voor het contact met bureauhoofd Cultuur van Toen. In het laatste kwartaal van 2015 zijn we een gezamenlijk traject gestart met betrekking tot van het Meerjarenplan 2017-2020. In 2016 zal dit plan verder vormgegeven worden.

Sinds 21 mei 2015 is Henri Swinkels (SP) gedeputeerde Leefbaarheid en Cultuur van de provincie Noord-Brabant. De contacten verlopen in een ontspannen en open sfeer. De gedeputeerde stelt zich actief op met een luisterend oor en met een eigen visie: de kracht van erfgoed en kunst verbinden het sociale domein, leefbaarheid en welzijn.

Personeel

In 2014 hebben we ingezet op het verder ontwikkelen van de medewerkers. Tijdens dit traject zijn de deelnemers op zoek gegaan naar hun talenten, kwaliteiten en de wijze waarop ze zoveel mogelijk waarde kunnen creëren voor het eigen werk en het werken in teams. Door met elkaar hier meer duidelijkheid over te krijgen zijn we als organisatie in staat gesteld om de inzet van het personeel zo optimaal mogelijk te benutten. Deze lijn hebben we in 2015 doorgezet. Waar het in 2014 vooral ging om groepstrainingen, lag het accent in 2015 vooral op individuele trajecten.

Ook heeft de directie periodiek overleg gevoerd met de PVT. Onderwerpen die aan bod zijn gekomen waren onder meer de in- en externe communicatie en het parkeerbeleid. De samenwerking met de PVT verloopt prima en wordt door de directie zeer gewaardeerd.

In 2015 had Erfgoed Brabant gemiddeld 16,4 FTE's in loondienst. Dat is exclusief medewerkers of stagiairs die voor een bepaald project worden ingehuurd. Eén medewerker heeft de organisatie verlaten. De ontstane vacature is in mei 2015 ingevuld. Het ziekteverzuimpercentage bedroeg in 2015 gemiddeld 1,91 %; dat is relatief laag.

De provincie wil een bijdrage leveren aan het creëren van werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit geldt ook voor veel provinciale uitvoeringsorganisaties, zoals Kunstbalie, bkcc en Erfgoed Brabant. Begin 2015 is een sociaal pact opgesteld dat op 2 maart 2015 mede door Erfgoed Brabant is ondertekend. In dit kader hebben we een student van de Stichting Buitengewoon leren & werken Prins Heerlijk een werkstageplek aangeboden voor de duur van twee jaar. In deze periode kan zij werkervaring opdoen, wat haar kansen op de arbeidsmarkt naar verwachting zal vergroten. In september 2015 zijn we officieel erkend als leerbedrijf en zijn we opgenomen in het register erkende leerbedrijven.

Daarnaast zijn we in oktober 2015 gestart met de pilot Erfgoedtrainee, bedoeld om talentvolle recent afgestudeerden op het gebied van erfgoed of aanverwant in de gelegenheid te stellen hun

competenties verder te ontwikkelen in een reële werksituatie om zo beter geëquipeerd meer kansen op de arbeidsmarkt te krijgen. Het doel is om een trainee minimaal gedurende 1,5 jaar in drie werkomgevingen geplaatst te krijgen: een half jaar bij een beleidsorganisatie (provincie of gemeente), een half jaar bij een intermediair als Erfgoed Brabant en een half jaar bij een museum, monumentenorganisatie, archief of anderszins uitvoerende organisatie. Op deze manier kweken wij gezamenlijk jonge erfgoedprofessionals met de nodige bagage, klaar voor de toekomst. Erfgoed Brabant ziet dat als onderdeel van haar maatschappelijke taak. In 2016 zal het traject geëvalueerd worden en wordt beoordeeld of het traject een vervolg zal krijgen.

Monitoring en evaluatie

In het laatste kwartaal van 2015 hebben gesprekken plaatsgevonden met Dynamic Concepts. Deze organisatie heeft de opdracht voor het ontwerpen en opzetten van een belevingsonderzoek naar de introductie van de Brabant Cloud. Het onderzoek zal in 2016 worden uitgevoerd.

Financieel

Administratief-financieel is Erfgoed Brabant helemaal op orde. Ook in 2015 heeft de medewerker financiën zelf een concept-jaarrekening opgesteld. Hierin zijn wederom zoveel mogelijk uren van medewerkers gekapitaliseerd en toegerekend naar projecten, zodat het voor de directie nog duidelijker is wat het effect is van de inzet van mensen en middelen. Voor de financiële zaken wordt verwezen naar het financieel jaarverslag 2015.

Medewerkers in 2015

Annette Gaalman
Anne-Wil Maris
Britt Werner (vanaf 1 oktober 2015)
Cris Kremers
Dieuwertje de Nigtere
Dik Elings
Doret Eeken
Ingeborg Schuster
Irry Vervoord
Jeroen Beijnen
Jos Swanenberg
Josewine Hubers
Jurgen Pigmans
Mark Mooren
Marloes van de Hei (vanaf 1 mei 2015)
Monique Groot
Natasja de Bruijn (tot 1 september 2015)
Ninke van der Heijden
Patrick Timmermans
Tera Uijtdewilligen
Willeke Thur (vanaf 1 september 2015)

Daarnaast heeft Erfgoed Brabant op projectbasis gebruikgemaakt van verschillende vormen van flexkrachten: vrijwilligers (2), tijdelijk dienstverband (3), stagiaires (1) en inhuur (divers). Tevens beheerde Erfgoed Brabant de twee leerstoelen aan Tilburg University, te weten Cultuur in Brabant en Diversiteit in Taal en Cultuur (beide 0,4 fte).

erfgoed brabant

FINANCIEEL VERSLAG 2015

Stichting Erfgoed Brabant
Waterstraat 16
5211 JD 's-Hertogenbosch

Betreft:
Financieel verslag 2015

Inhoudsopgave

Behorende bij het financieel verslag over het boekjaar 2015 van Stichting Erfgoed Brabant, Waterstraat 16, 5211 JD 's-Hertogenbosch.

Algemeen

1	Bestuursverslag	1
2	Algemene gegevens	3
3	Verklaring	5

Jaarrekening

1	Balans per 31 december 2015	6
2	Staat van baten en lasten over 2015	9
3	Toelichting op de jaarrekening	11
4	Specificaties balans per 31 december 2015	15
5	Specificaties staat van baten en lasten over 2015	21

Overige gegevens

6	Controleverklaring	31
---	--------------------	----

1 Bestuursverslag

Het bestuursverslag is als bijlage toegevoegd en ligt tevens ter inzage ter kantore van de stichting. Op verzoek zal kosteloos inzage worden verstrekt aan belangstellenden.

2 Algemene gegevens

2.1 Zakelijke gegevens van de Stichting Erfgoed Brabant

Rechtsvorm	Stichting
Bedrijfsadres	Waterstraat 16, 5211 JD 's-Hertogenbosch
Directeur-bestuurder	P.J.G.M. Timmermans
Raad van Toezicht	H.P.T.M. Willems, voorzitter J.G.I.M. Reijrink A.P.M. Veltman J.A.M. van Heijningen J.W.M. Buys

Stichtingsactiviteiten

Erfgoed Brabant versterkt, ondersteunt en verbindt het erfgoedveld, onderwijs en beleidsmakers in het verkennen, behouden en doorgeven van het veelzijdige verhaal van Brabant.

Erfgoed Brabant doet dit door projecten uit te voeren die kennisuitwisseling mogelijk maken, kwaliteit in het beheer en overdracht van erfgoed bevorderen en door nieuwe verbindingen en frisse blikken te stimuleren.

Invoering Governance Code Cultuur

Het bestuur van Erfgoed Brabant heeft het besluit genomen om de Governance Code Cultuur in te voeren. De Governance Code Cultuur biedt een normatief kader voor goed bestuur en toezicht in culturele organisaties. Het is een instrument voor goed bestuur en toezicht in de cultuursector. De code omvat het gehele besturingsproces: beleid, uitvoering, toezicht en verantwoording. Het belang van goed bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording wordt steeds belangrijker. Naast het gebruik van publieke middelen is er steeds meer sprake van marktontwikkeling. Verder telt voor de gehele cultuursector naast het werken met gemengde financiering, risicobeheer, toezicht en verantwoording steeds zwaarder.

Nieuw bestuursmodel

In de afgelopen jaren is de organisatie steeds professioneler gaan werken. Zo is de planning & control cyclus beter ingericht en is projectmatig werken ingevoerd. Verder is het beleid vastgelegd en is ook de personeelscyclus op orde. Daarnaast opereert Erfgoed Brabant in een complexe en turbulente omgeving. Dit vraagt veel flexibiliteit van de organisatie en pleit voor een slagvaardige directie met bestuurlijke bevoegdheden. Daarom heeft het bestuur gekozen voor een ander bestuursmodel, het Raad van Toezichtmodel.

Het Raad van Toezichtmodel is op 19 mei 2016 ingevoerd

3 Verklaring

Bij de jaarrekening is een controleverklaring verstrekt. Voor de inhoud van deze verklaring verwijzen wij u naar het hoofdstuk "Overige gegevens" van het financieel verslag.

1 Balans per 31 december 2015 (na verwerking voorstel resultaatbestemming)

ACTIVA

	<u>31-dec-15</u>		<u>31-dec-14</u>	
	€	€	€	€
<u>Vaste activa</u>				
<u>Materiële vaste activa</u>				
Andere vaste bedrijfsmiddelen		50.481		36.096
<u>Viottende activa</u>				
<u>Voorraden</u>				
Boekenvoorraad		4.319		35.084
<u>Vorderingen</u>				
Debiteuren	29.661		68.566	
Overige vorderingen	<u>49.328</u>		<u>151.192</u>	
		78.989		219.758
<u>Liquide middelen</u>				
		1.733.007		1.327.878
		<u>1.866.797</u>		<u>1.618.816</u>

PASSIVA

	<u>31-dec-15</u>		<u>31-dec-14</u>	
	€	€	€	€
<u>Eigen vermogen</u>				
Bestemmingsreserves	192.102		141.312	
Bestemmingsfondsen	117.162		103.649	
Egalisatiereserve	<u>215.802</u>		<u>241.910</u>	
		525.066		486.871
<u>Voorzieningen</u>				
Voorzieningen		48.895		89.912
<u>Kortlopende schulden</u>				
<u>Niet rentedragende schulden</u>				
Crediteuren	65.465		98.621	
Toegekende verdeelsubsidies Basistaken Musea	66.209		77.679	
Toegekende verdeelsubsidies Regionale Geschiedbeoefening en Van den Eerenbeemtfonds	3.700		10.180	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	73.192		67.609	
Pensioenfondsen	2.361		402	
Overige schulden en overlopende passiva	<u>1.081.909</u>		<u>787.542</u>	
		<u>1.292.836</u>		<u>1.042.033</u>
		<u>1.866.797</u>		<u>1.618.816</u>

2 Staat van baten en lasten over 2015

	01-01-15 t/m 31-12-15	primaire begroting 2015	afwijking begroting / realisatie	01-01-14 t/m 31-12-14
	€	€	€	€
<i><u>Baten</u></i>				
Structurele subsidies Provincie Noord-Brabant	2.013.024	2.089.285	-76.261	1.949.866
Incidentele subsidies en opdrachten Provincie Noord-Brabant	819.971	1.322.580	-502.609	608.602
Eigen Inkomsten	204.659	134.760	69.899	192.826
	3.037.655	3.546.625	-508.970	2.751.293
<i><u>Lasten</u></i>				
Kennis toegankelijk maken en ontsluiten	236.837	327.837	-91.000	330.246
Kennis ontwikkelen en overdragen	736.512	782.061	-45.549	734.318
Kennismaken met Verhalen van Brabant	148.874	242.429	-93.555	215.734
Kennissen opbouwen en onderhouden	285.889	426.439	-140.550	153.628
Verdeelsubsidies	410.216	926.289	-516.073	324.588
Bedrijfsvoering	1.181.131	841.570	339.560	983.894
	2.999.459	3.546.625	-547.166	2.742.409
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	38.197	-	38.197	8.884
<i><u>Dotaties en onttrekkingen</u></i>				
Mutaties in bestemmingsreserves	-50.790	-	-50.790	-20.584
Mutaties in bestemmingsfondsen	-13.513	-	-13.513	-18.619
	-64.303	-	-64.303	-39.203
Resultaat voor verwerking resultaatbestemming	-26.108	-	-26.108	48.087
Verwerking resultaat in de egalisatiereserve	26.108	-	26.108	-48.087

3 Toelichting op de jaarrekening

3.1 Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt de leiding van de stichting schattingen en gaat van bepaalde veronderstellingen uit die van invloed kunnen zijn op de waardering van de activa, passiva en de uitkomsten van de winst- en verliesrekening. De werkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen en veronderstellingen. Deze eventuele verschillen worden in het volgend boekjaar verwerkt.

3.2 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 "Organisaties zonder Winststreven".

De waardering van activa en passiva is gebaseerd op het stelsel van historische kosten. Hierna niet genoemde activa en passiva zijn voor de nominale waarde in de balans opgenomen.

Financiële instrumenten

De onderneming maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten, die in de balans als activa en passiva zijn verantwoord. De op de balans opgenomen financiële instrumenten bestaan voornamelijk uit handelsdebiteuren, liquide middelen en leveranciers- en handelskredieten. Over deze financiële instrumenten loopt de onderneming rente- en kredietrisico. De onderneming maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten om deze risico's af te dekken.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn in het algemeen lineair berekend en gerelateerd aan de verwachte economische levensduur, met inachtneming van de restwaarde.

Vorraden

De voorraad van de aanwezige voorraad boeken is gewaardeerd tegen de kostprijs van de aanwezige voorraad op 31 december.

Vorderingen

Debiteuren

De debiteuren zijn bij de eerste verwerking in de balans gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid zijn in mindering gebracht op de aldus bepaalde waarde van de vordering. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordelingen van de vorderingen.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen die op balansdatum in rechte afdwingbaar zijn of zijn aan te merken als een "feitelijke" verplichting, waarbij het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting of verlies, middelen of andere activa de onderneming zullen verlaten en van de verplichtingen en verliezen een betrouwbare schatting is te maken.

Het bedrag wat als voorziening wordt opgenomen is de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de betreffende verplichting en verliezen af te wikkelen. Bij deze schatting is zoveel mogelijk rekening gehouden met alle risico's en onzekerheden die samenhangen met de voorziening. Voor zover de uitgaven voor de afwikkeling van voorzieningen op derden kunnen worden verhaald, zijn deze vergoedingen niet in de voorziening betrokken, maar als een afzonderlijk actief op de balans opgenomen.

Tenzij anders vermeld in deze toelichting, zijn de voorzieningen gewaardeerd tegen de nominale waarde. Bij waardering tegen de contante waarde is de voorziening contant gemaakt tegen de actuele marktrente per balansdatum (disconteringsvoet voor belastingen), gebaseerd op hoogwaardige ondernemingsobligaties.

Langlopende en kortlopende schulden

Alle schulden, zowel de langlopende als de kortlopende, zijn bij de eerste verwerking in de balans gewaardeerd tegen de reële waarde. Als gevolg van het verschil tussen de marktrente en de nominale rente van deze schulden wijkt de balanswaarde van de schulden af van de nominale rente.

3.3 Grondslagen voor de bepaling van de baten en lasten

Bepaling van baten en lasten

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de in het boekjaar geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het boekjaar op basis van verkrijgingprijzen. Winsten op transacties zijn verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd; verliezen zijn verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar waren, rekening houdend met de grondslagen voor voorzieningen.

Baten

Opbrengsten van diensten worden opgenomen op het moment dat de diensten zijn verricht of naar rato waarin de diensten zijn verricht. De kostprijs van deze diensten wordt aan dezelfde periode toegerekend.

Lasten

De lasten worden bepaald op basis van historische uitgaafprijzen. Afschrijvingen zijn berekend volgens de grondslagen vermeld bij de vaste activa.

Rentebaten en –lasten

De rentebaten betreffen het van derden ontvangen en te ontvangen bedrag aan interest over het boekjaar. De rentelasten betreffen het betaalde en te betalen bedrag aan interest over het boekjaar.

4 Toelichting balans per 31 december 2015

4.1 Vaste activa

Materiële vaste activa

Het waardeverloop van de materiële vaste activa is als volgt samen te vatten:

	2015	2014
	€	€
<u>Stand begin boekjaar</u>		
Aanschaffingsprijs	49.475	34.484
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-13.379</u>	<u>-5.298</u>
Boekwaarde	<u><u>36.096</u></u>	<u><u>29.186</u></u>
<u>Mutaties</u>		
Investerings inventarissen	25.931	14.991
Afschrijvingen	<u>-11.546</u>	<u>-8.081</u>
	<u><u>14.385</u></u>	<u><u>6.910</u></u>
<u>Stand einde boekjaar</u>		
Aanschaffingsprijs	75.406	49.475
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-24.925</u>	<u>-13.379</u>
	<u><u>50.481</u></u>	<u><u>36.096</u></u>

De economische levensduur van de investeringen is als volgt:

Inventarissen	5 jaren
Telefooncentrale	10 jaren
WIFI aanleg	5 jaren
Automatisering	3 jaren

4.2 Vlottende activa

<u>Vorraden</u>	31 dec. 2015 31 dec. 2014	
	€	€
Boekenvoorraad "Blikken op Brabant"	-	11.256
Boekenvoorraad "De Grote Oorlog"	-	4.570
Boekenvoorraad "Erfgoed van de Brabanders"	-	19.258
Boekenvoorraad "Verhalen van Brabant"	4.319	-
	<u>4.319</u>	<u>35.084</u>

Vorraden:

De voorraad boeken "Blikken op Brabant", "De Grootte Oorlog" en "Erfgoed van de Brabanders" is in 2015 volledig afgeschreven. In 2015 is het boek "Verhalen van Brabant" herdrukt i.v.m. het gebruik van dit boek in een cursus die jaarlijks georganiseerd wordt door de Erfgoed Academie Brabant. De voorraad van dit boek op 31 december is op de balans opgenomen.

Vorderingen

Debiteuren

Debiteurensaldo einde boekjaar	31.545	70.457
af: voorziening wegens mogelijke oninbaarheid	-1.884	-1.891
	<u>29.661</u>	<u>68.566</u>

Overige vorderingen

Overige vorderingen	200	31.356
Tilburg University inzake Leerstoel Taal en Cultuur	-	32.346
Vooruitbetaalde kosten	3.830	8.368
Nog te ontvangen rente	14.193	10.172
Stichting Beheer Museumkwartier (afrekening onderhoudskosten Griffie)	17.200	-
Nog te ontvangen subsidies Provincie Noord-Brabant inzake Leerstoelen	13.906	68.950
	<u>49.328</u>	<u>151.192</u>

Vorderingen:

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan één jaar.

	31 dec. 2015	31 dec. 2014
<u>Liquide middelen</u>	€	€
Kas	33	44
Van Lanschot, rekening-courant 22.55.88.587	905	4.285
Van Lanschot, comfortdeposito 22.52.35.579	500.922	499.620
ING, zakelijke rekening 316557	28.211	15.032
ING, Private Banking Spaarrekening 316557	1.124.010	730.621
ING, zakelijke rekening 300140	46	49
ING, kapitaalrekening 300140	78.880	78.227
	<u>1.733.007</u>	<u>1.327.878</u>

Liquide middelen:

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar en terstond opeisbaar.

4.3 Eigen vermogen

Bestemmingsreserves

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

	Stand per 01-01-15 €	Toevoeging boekjaar €	Onttrekking boekjaar €	Stand per 31-12-2015 €
Bestemmingsreserve Erfgoededucatie-consulenten	9.000	-	-	9.000
Bestemmingsreserve Erfgoedprijzen	11.250	-	11.000	250
Bestemmingsreserve Relatiemanagement	20.400	5.298	-	25.698
Bestemmingsreserve Training en coaching	25.829	5.522	2.874	28.477
Bestemmingsreserve Cultuureducatie Met Kwaliteit	34.017	-	11.518	22.499
Bestemmingsreserve Platform website	30.816	18.648	-	49.464
Bestemmingsreserve Paaspop	10.000	10.000	13.706	6.294
Bestemmingsreserve Museumschatjes	-	33.920	-	33.920
Bestemmingsreserve Verhalen van Vriend en Vijand	-	16.500	-	16.500
Subtotaal	141.312	89.888	39.099	192.102

Bestemmingsfondsen

Het verloop van de bestemmingsfondsen is als volgt:

Bestemmingsfonds Historische publicaties	78.883	385	-	79.268
Bestemmingsfonds Museumschatjes	17.952	75.000	61.872	31.080
Bestemmingsfonds Monitoring en evaluatie	6.814	-	-	6.814
Subtotaal	103.649	75.385	61.872	117.162

Egalisatiereserve

Het verloop van de Egalisatiereserve is als volgt:

Egalisatiereserve Provincie Noord-Brabant	241.910	-	70.402	171.508
Egalisatiereserve Erfgoed Brabant	-	47.505	3.211	44.294
	241.910	47.505	73.613	215.802

Totaal vermogen	486.871	212.778	174.584	525.066
-----------------	---------	---------	---------	---------

Toelichting Bestemmingsreserves:

Erfgoededucatie-consulenten: Het doel van deze reserve is om middelen ter beschikking te hebben om de aanschaf van educatieproducten te kunnen bekostigen. Besteding zal derhalve ook in 2016 plaatsvinden.

Erfgoedprijzen: Het doel van deze reserve is het bekostigen van de tweejaarlijkse Brabantse Erfgoedprijs en de tweejaarlijkse Dialectenprijs. Besteding zal in 2017 plaatsvinden.

Relatiemanagement: Het doel van deze reserve is het opzetten en onderhouden van het relatiemanagement systeem en het bijbehorende klanttraject. Gezien het feit dat dit een doorlopend proces is, zal besteding in 2016 en volgende jaren plaatsvinden.

Training en coaching: Het doel van de reserve is om medewerkers trainingen te laten volgen, die langer dan een jaar lopen. Besteding zal in 2016 plaatsvinden

Cultuureducatie met Kwaliteit: Doel van deze reserve is middelen beschikbaar te hebben om het project CMK uit te kunnen voeren. Dit project loopt in 2016 ten einde. De reserve zal in 2016 dan ook volledig besteed worden.

Platform website: Doel van deze reserve is het onderhouden en vervolmaken van de website. Besteding zal voor een groot deel in 2016 plaatsvinden, met een mogelijke doorloop naar 2017.

Paaspop: Het doel van deze reserve is om Erfgoed Brabant deel te kunnen laten nemen aan het festival Paaspop te Schijndel. Besteding zal in 2016 plaatsvinden.

Museumschatjes: Doel van deze reserve is leerlingen van het basisonderwijs kennis te laten maken met erfgoed en musea, d.m.v. het beschikbaar stellen van een lespakket en gratis entree voor een deelnemend museum. Besteding zal in 2016 plaatsvinden.

Verhalen van Vriend en Vijand: Beschikbaar stellen van gelden t.b.v. diverse projecten in het kader van het project Verhalen van Vriend en Vijand. Besteding zal in 2016 plaatsvinden.

Toelichting Bestemmingsfondsen:

Historische Publicaties: Dit garantiefonds is bestemd voor tekorten in toekomstige uitgaven van publicaties door ZHC. Jaar van besteding is niet aan te geven.

Museumschatjes: Zie toelichting reserve Museumschatjes, hierboven. Omdat de Provincie Noord-Brabant in 2016 geen gelden meer beschikbaar stelt voor Museumschatjes zal dit fonds in 2016 volledig besteed worden. Uit algemene middelen is een aanvullende bestemmingsreserve gevormd om Museumschatjes in 2016 mogelijk te maken.

Monitoring en evaluatie: Het doel van deze reserve is om intensiever te monitoren en evalueren van een aantal werkzaamheden van Erfgoed Brabant. Besteding in 2016.

Toelichting Egalisatiereserve: De Provincie Noord-Brabant heeft bepaald dat deze reserve opgesplitst dient te worden in een gedeelte dat is opgebouwd met provinciale subsidie-inkomsten en een gedeelte dat tot stand is gekomen door andere inkomsten. In 2015 heeft er daarom een aanpassing plaatsgevonden m.b.t. de egalisatiereserve. In overleg met de Provincie is daarbij een verdeling overeengekomen op basis van de gemiddelde omzetgegevens van de jaren 2011 tot en met 2014. Dit heeft geresulteerd in de volgende scheiding van de egalisatiereserve (per 31 december 2014):

• Egalisatiereserve provinciaal deel:	80,36%	€ 194.405
• Egalisatiereserve overig deel:	19,64%	€ 47.505

Deze scheiding is in de jaarrekening 2015 doorgevoerd.

4.4 Voorzieningen

	Stand per 01-01-15	Toevoeging boekjaar	Onttrekking boekjaar	Stand per 31-12-2015
	€	€	€	€
Het verloop van de voorzieningen is als volgt:				
Voorziening Groot onderhoud De Griffie	25.779	28.176	10.976	42.979
Voorziening Transitie	64.133	-	58.217	5.916
Totaal voorzieningen	<u>89.912</u>	<u>28.176</u>	<u>69.193</u>	<u>48.895</u>

Toelichting Voorzieningen:

Voorziening Groot onderhoud De Griffie: Doel van deze voorziening is de kosten van onderhoud van het gebouw De Griffie gelijkmatig over een periode van 10 jaar ten laste van de resultaten over die jaren te laten vallen. Besteding zal dus in de komende jaren plaatsvinden.

Voorziening transitie: Het doel van deze voorziening is om de kosten, voortvloeiend uit de transitie die Erfgoed Brabant in 2013 heeft gerealiseerd, op te vangen. Besteding van deze voorziening zal geschieden in de komende jaren, zolang er nog ex-medewerkers zijn die recht hebben op bepaalde vergoedingen

4.5 Kortlopende schulden

	31 dec. 2015	31 dec. 2014
	€	€
<i><u>Niet rentedragende schulden</u></i>		
Crediteuren	65.465	98.621
Toegekende verdeelsubsidies Basistaken Musea	66.209	77.679
Toegekende verdeelsubsidies Regionale Geschiedbeoefening en Van den Eerenbeemtfonds	3.700	10.180
<i><u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u></i>		
BTW afdracht 4e kwartaal	4.666	1.229
Loonbelasting / premies volksverzekering over de maand december	68.526	66.380
	<u>73.192</u>	<u>67.609</u>
<i><u>Schulden inzake pensioenen</u></i>		
Premies pensioenfondsen	<u>2.361</u>	<u>402</u>
<i><u>Overige schulden en overlopende passiva</u></i>		
Nog te besteden subsidie inzake Erfgoed Academie Brabant	467.234	337.476
Nog te besteden subsidie inzake Brabant Cloud	173.066	136.679
Nog te besteden subsidie inzake Leerstoel Cultuur in Brabant	61.651	47.945
Nog te besteden subsidie inzake Leerstoel Taal en Cultuur	46.395	32.612
Nog te besteden subsidie inzake Deelname HKK's aan Brabant Cloud	10.000	10.000
Nog te besteden subsidie inzake Digitalisering	4.500	4.500
Aangegane verplichtingen (werkzaamheden uit te voeren in 2016)*	49.681	-
Reservering vakantiegeld	44.970	45.308
Reservering verlofdagen	19.753	28.542
Reservering loopbaanbudget conform cao-regeling	6.526	-
Nog te betalen netto loon	864	223
Nog te betalen accountants- en administratiekosten	12.477	12.983
Nog te betalen energiekosten	35.000	33.000
Nog te betalen bankkosten	161	153
Nog te betalen aan Provincie Noord-Brabant inzake verdeelsubsidies 2013	24.678	-
Nog te betalen afrekenverschillen verdeelsubsidies	16.572	26.848
Vooruitbetaalde subsidies / bijdragen	17.173	1.415
Rekening-courant Stichting Knippenbergprijs	1.635	1.635
Noordbrabants Museum (afrekening gemeenschappelijke kosten 4e kwartaal)	32.201	18.173
Tilburg University (4e kwartaal 2015 Leerstoelen)	28.267	-
Nog te betalen Brabantse Erfgoedprijs 2015	10.000	-
Nog te betalen Dialectenprijs 2015	1.000	-
Stichting Zuidelijk Historisch Contact bijdrage jaarboek	-	10.000
Delving (project "Open Eindjes")	16.335	32.670
Maartse Hazen	-	7.357
Declaraties bestuur m.b.t. 2015	1.755	-
Overige schulden	16	22
	<u>1.081.909</u>	<u>787.542</u>

* Aangegane verplichtingen betreffen o.a.: coachingtraject medewerkers, salariskosten Erfgoedtrainee en kosten monitoring.

5 Toelichting staat van baten en lasten over 2015

	2.015	begroting 2015	afwijking begroting/ realisatie 2015	2014
	€	€	€	€
Baten				
<i>Structurele subsidies Provincie Noord-Brabant</i>				
Activiteitensubsidie	1.619.297	1.668.978	-49.681	1.558.629
Overname medewerkster archeologie	-	-	-	64.765
Verdeelsubsidie Basistaken Musea	319.727	346.307	-26.580	264.772
Verdeelsubsidie Van den Eerenbeemtfonds en Regionale Geschiedbeoefening	74.000	74.000	-	46.000
Compensatie BTW over huur	-	-	-	15.700
	2.013.024	2.089.285	-76.261	1.949.866
<i>Incidentele subsidies en opdrachten</i>				
<i>Leerstoelen:</i>				
Subsidie voorschot Leerstoel Cultuur in Brabant	52.648	53.800	-1.152	5.305
Subsidie voorschot Leerstoel Taal en Cultuur	52.401	63.603	-11.202	31.624
Meegekomen vermogen Leerstoel Cultuur in Brabant	-	-	-	31.521
Meegekomen vermogen Leerstoel Taal en Cultuur	-	-	-	32.346
<i>Overige Incidentele subsidies en opdrachten</i>				
Museumschatjes	75.000	75.000	-	75.000
Activiteiten Molens en Kerken	30.000	-	30.000	-
Erfgoed Academie Brabant	265.090	266.667	-1.577	87.185
Erfgoed Academie Brabant (subsidie aanvulling)	-	128.181	-128.181	128.182
Brabant Cloud	113.613	150.000	-36.387	113.321
Borgstellingsfonds	-	500.000	-500.000	-
History MIP bijdrage	-	-	-	6.880
Essay Leerstoel Cultuur in Brabant	-	-	-	6.500
Mandaatvergoeding Verdeelsubsidies	24.719	26.579	-1.860	26.447
Erfgoed en Erfgenamen (incl. € 10.000 extra editie In Brabant)	36.500	-	36.500	14.290
Cultuureducatie met Kwaliteit	50.000	50.000	-	50.000
Organisatie Erfgoedprijzen en manifestatie	120.000	8.750	111.250	-
	819.971	1.322.580	-502.609	608.602
<i>Eigen inkomsten</i>				
Tijdschrift "In Brabant"	20.189	25.000	-4.811	20.254
Verkoop boek "Blikken op Brabant"	1.986	5.000	-3.014	13.229
Verkoop boek "Erfgoed van de Brabanders"	6.462	10.000	-3.538	29.594
Verkoop boek "Verhalen van Brabant"	785	-	785	-
Lesproducten erfgoededucatie	8.091	8.000	91	2.753
Scholings- en cursusinkomsten	19.780	15.000	4.780	11.728
Dag van de Brabantse Volkscultuur	2.348	-	2.348	3.094
Erfgoedontmoeting	-	-	-	2.400
Inkomsten Brabant Cloud	10.012	25.000	-14.988	7.194
Dienstverlening derden	21.875	21.760	115	29.954
Huuropbrengsten	175	1.500	-1.325	2.563
Verkoop boek "De Grote Oorlog"	291	-	291	5.980
Overige verkopen	799	1.500	-701	996
Investeringsprogramma De Cultuur Loper	10.000	10.000	-	10.000
Vergoeding coördinatiekosten Cultuureducatie met Kwaliteit	7.000	-	7.000	-
Interne bijdrage van Erfgoed Academie Brabant naar Cultuureducatie met Kwaliteit	25.000	-	25.000	25.000
Interne bijdrage van Erfgoed Academie Brabant naar Leerstoel Cultuur in Brabant	-	-	-	10.000
Rondom Rode, project Leerstoel Cultuur in Brabant	-	-	-	5.000
Vrijval voorziening Transitie	55.000	-	55.000	-
Rentebaten	14.865	12.000	2.865	13.088
	204.659	134.760	69.899	192.826
Totaal baten	3.037.655	3.546.625	-508.970	2.751.293

Stichting Erfgoed Brabant, financieel verslag 2015

	2.015	begroting 2015	afwijking begroting/ realisatie 2015	2014	
	€	€	€	€	
<u>Lasten</u>					
<i><u>Kennis toegankelijk maken en ontsluiten</u></i>					
Corporate Website	*	19.577	61.544	-41.967	91.295
Buurtbank.nl		2.033	-	2.033	2.620
Brabant Cloud / Thuis in Brabant	*	215.228	266.293	-51.065	236.331
		236.837	327.837	-91.000	330.246
<i><u>Kennis ontwikkelen en overdragen</u></i>					
<i><u>Leerstoelen:</u></i>					
Leerstoel Cultuur in Brabant		60.352	53.800	6.552	86.862
Leerstoel Taal en Cultuur		52.701	63.603	-10.902	89.528
Kosten onderzoek naar instellen Leerstoel Van Gogh		-	-	-	4.885
<i><u>Overige projecten</u></i>					
Regulier onderhoud educatieve producten	*	14.154	68.953	-54.800	23.962
Museumschatjes	*	70.654	75.000	-4.346	67.592
Erfgoed Academie Brabant	*	338.671	369.848	-31.177	275.003
Cultuureducatie met Kwaliteit	*	179.230	150.857	28.373	180.349
Erfgoed en Erfgenamen		19.946	-	19.946	6.139
Kerken en Molens		804	-	804	-
		736.512	782.061	-45.549	734.318
<i><u>Kennismaken met Verhalen van Brabant</u></i>					
Boek "Blikken op Brabant"		11.574	-	11.574	17.976
Boek "Erfgoed van de Brabanders"		19.935	-	19.935	27.355
TV-serie Canon van Lammers	*	-	-	-	52.400
Tijdschrift "In Brabant"	*	53.102	62.379	-9.277	51.116
Thematisch project Verhalen van Vriend en Vijand	*	59.126	180.050	-120.924	60.065
Boek "De Grote Oorlog"		4.696	-	4.696	6.822
Diverse algemene projecten		441	-	441	-
		148.874	242.429	-93.555	215.734
<i><u>Kennissen opbouwen en onderhouden</u></i>					
Tijdschrift "MEST"		15.049	15.000	49	15.016
Erfgoedontmoeting		4.720	5.000	-280	22.855
Paaspop		13.706	10.000	3.706	270
Relatiemanagement	*	35.529	152.148	-116.618	45.071
Collectieve ondersteuning erfgoedveld		2.315	1.000	1.315	31.241
Opening "Open Monumentendag"		10.550	-	10.550	-
Vrije ruimte (nog te besteden, toe te wijzen)		-	155.887	-155.887	-
Project Archeohotspots	*	1.521	6.500	-4.979	4.564
Dag van de Brabantse Volkscultuur		1.857	-	1.857	4.251
Erfgoedprijzen		157.318	17.500	139.818	163
Brabants Heem		152	-	152	16.197
Zuidelijk Historisch Contact		7.500	8.500	-1.000	10.000
Noord-Brabants Archeologisch Genootschap		1.000	-	1.000	1.000
Monitoring en evaluatie output		7.805	20.000	-12.196	-
Brabant C Fonds	*	7.241	15.425	-8.184	-
Communicatie		19.587	15.000	4.587	3.000
Diverse algemene projecten		38	4.480	-4.442	-
		285.889	426.439	-140.550	153.628

Stichting Erfgoed Brabant, financieel verslag 2015

	2.015	begroting 2015	afwijking begroting/ realisatie 2015	2014
	€	€	€	€
<u>Verdeelsubsidies</u>				
Borgstellingsfonds	-	500.000	-500.000	-
Verdeelsubsidie Basistaken Musea	* 326.085	346.757	-20.672	276.437
Verdeelsubsidie Regionale Geschiedbeoefening	* 57.365	55.688	1.677	43.000
Verdeelsubsidie Van den Eerenbeemtfonds	* 24.540	23.844	696	3.000
Kosten adviescommissie verdeelsubsidie	2.226	-	2.226	2.151
	<u>410.216</u>	<u>926.289</u>	<u>-516.073</u>	<u>324.588</u>
<u>Bedrijfsvoering</u>				
<u>Bestuur en directie</u>				
Bestuurszaken	12.174	20.500	-8.326	2.849
Netwerk en representatie	5.500	750	4.750	724
	<u>17.674</u>	<u>21.250</u>	<u>-3.576</u>	<u>3.573</u>
<u>Interne organisatie</u>				
<u>Personeel</u>				
Lonen en salarissen	902.179	1.116.508	-214.329	831.383
Vakantiegeld	63.272	-	63.272	61.632
Mutatie reservering verlofdagen	-8.789	-	-8.789	7.386
Sociale lasten	141.085	-	141.085	130.290
Pensioenpremies	92.152	-	92.152	94.469
	<u>1.189.899</u>	<u>1.116.508</u>	<u>73.391</u>	<u>1.125.161</u>
Personeelskosten geboekt op diverse projecten met *	* -436.972	-794.794	-436.972	-524.372
	<u>752.927</u>	<u>321.714</u>	<u>-363.581</u>	<u>600.790</u>
Reiskosten	25.434	44.249	-18.815	29.308
Ontvangen ziekengelden	-40.842	-	-40.842	-23.467
Arbeidsongeschiktheidsverzekering	30.800	18.000	12.800	17.091
Wervingskosten personeel	-	-	-	554
Kosten Trainee	20.000	20.000	-	-
Opleiding en bijscholing	* 15.147	86.445	-71.297	35.625
Overige personeelskosten	5.923	5.000	923	14.502
	<u>809.390</u>	<u>495.408</u>	<u>-480.812</u>	<u>674.403</u>
<u>Organisatie</u>				
Kantoorbenodigdheden	1.536	5.000	-3.464	2.986
Telefoonkosten	16.629	15.000	1.629	16.124
Porti- en verzendkosten	6.632	10.000	-3.368	9.936
Kopieerkosten	7.610	7.500	110	6.848
Algemene verzekeringen	1.003	1.000	3	1.070
Vrijwilligers	4.499	3.000	1.499	1.514
Relatiebeheersysteem	-	-	-	5.498
Drukwerk, illustratiemateriaal en vormgeving	847	8.000	-7.153	6.584
Contributies, abonnementen en heffingen	4.977	3.000	1.977	3.796
Nagekomen lasten voorgaande jaren	-	-	-	-647
Afschrijving inventarissen en machines	11.546	18.000	-6.454	8.081
Rente- en bankkosten	1.185	-	1.185	905
Overige algemene kosten	875	-	875	-529
	<u>57.338</u>	<u>70.500</u>	<u>-13.162</u>	<u>62.166</u>
<u>Financieel</u>				
Accountants- en administratiekosten	16.098	16.335	-237	18.150
Bespreking- en advieskosten	221	-	221	7.781
Loonadministratie	7.431	7.500	-69	6.419
	<u>23.750</u>	<u>23.835</u>	<u>-85</u>	<u>32.350</u>
<u>Automatisering</u>				
Automatiseringskosten	73.590	41.000	32.590	25.526
	<u>73.590</u>	<u>41.000</u>	<u>32.590</u>	<u>25.526</u>
<u>Huisvesting</u>				
Huren	105.848	106.578	-730	104.075
Onderhoudskosten gebouwen	28.261	33.000	-4.739	14.410
Beveiliging	3.185	-	3.185	4.886
Schoonmaakkosten eigen en gemeenschappelijke ruimtes	9.737	10.000	-263	11.599
Gas, water en elektra	36.137	30.000	6.137	32.252
Overige huisvestingslasten	16.221	10.000	6.221	18.654
	<u>199.389</u>	<u>189.578</u>	<u>9.811</u>	<u>185.877</u>
Totaal Bedrijfsvoering	<u>1.181.131</u>	<u>841.570</u>	<u>-455.234</u>	<u>983.894</u>

Stichting Erfgoed Brabant, financieel verslag 2015

	2.015	begroting 2015	afwijking begroting/ realisatie 2015	2014
	€	€	€	€
<i>Mutaties in bestemmingsreserves en -fondsen</i>				
Mutatie reserve Erfgoedprijzen	-11.000	-	-11.000	8.750
Mutatie reserve Cultuureducatie met Kwaliteit	-11.518	-	-11.518	-29.563
Mutatie reserve Relatiemanagement	5.298	-	5.298	-600
Mutatie reserve Paaspop	-3.706	-	-3.706	10.000
Mutatie reserve Training en coaching	2.648	-	2.648	-9.171
Mutatie reserve Platform website	18.648	-	18.648	-2.184
Mutatie reserve Museumschatjes	33.920	-	33.920	-
Mutatie reserve Verhalen van Vriend en Vijand	16.500	-	16.500	-
<i>Mutaties reserves</i>	<u>50.790</u>	-	<u>50.790</u>	<u>-22.768</u>
Mutatie fonds Garantiefonds Historische Publicaties	385	-	385	653
Mutatie fonds Van den Eerenbeemtfonds	-	-	-	-18.209
Mutatie fonds Programma Volkscultuur	-	-	-	-1.331
Mutatie fonds Museumschatjes	13.128	-	13.128	2.452
<i>Mutaties fondsen</i>	<u>13.513</u>	-	<u>13.513</u>	<u>-16.435</u>
Totaal mutaties in bestemmingsreserves en -fondsen	<u>64.303</u>	-	<u>64.303</u>	<u>-39.203</u>

Specificatie van de met een * gemerkte posten

	werkelijk materieel 2015	werkelijk personeel 2015	werkelijk totaal 2015	begroting materieel 2015	begroting personeel 2015	begroting totaal 2015
	€	€	€	€	€	€
Corporate Website	8.104	11.473	19.577	25.000	36.544	61.544
Brabant Cloud / Thuis in Brabant	102.780	108.763	211.543	155.000	111.293	266.293
Regulier onderhoud educatieve producten	1.360	12.794	14.154	10.000	58.953	68.953
Museumschatjes	61.873	8.781	70.654	69.750	5.250	75.000
Erfgoed Academie Brabant	218.907	94.356	313.263	294.458	75.390	369.848
Cultuureducatie met Kwaliteit	95.848	83.382	179.230	60.000	90.857	150.857
Tijdschrift "In Brabant"	30.215	22.888	53.102	36.000	26.379	62.379
Thematisch project Verhalen van Vriend en Vijand	15.431	43.695	59.126	35.000	145.050	180.050
Relatiemanagement	15.809	22.300	38.108	18.000	134.148	152.148
Project Archeohotspots	216	1.305	1.521	-	6.500	6.500
Brabant C Fonds	3.212	4.028	7.241	-	15.425	15.425
Verdeelsubsidies Basistaken Musea	319.727	6.358	326.085	319.728	27.029	346.757
Verdeelsubsidies Regionale Geschiedbeoefening	52.000	5.365	57.365	52.000	3.688	55.688
Verdeelsubsidies Van den Eerenbeemtfonds	22.000	2.540	24.540	22.000	1.844	23.844
Opleiding en bijscholing	6.203	8.945	15.147	30.000	56.445	86.445
Totaal geboekte personeelskosten op projecten (*)	<u>953.684</u>	<u>436.972</u>	<u>1.390.655</u>	<u>1.126.936</u>	<u>794.794</u>	<u>1.921.730</u>

5.1 Toelichting op de staat van baten en lasten

Algemeen:

De staat van baten en lasten is evenals voorgaande jaren opgesteld met als vergelijking de werkelijkheid 2014 en de begrotingscijfers 2015.

Baten:

Toelichting op de verschillen tussen de werkelijke ontvangen baten en de begrote baten:

Structurele- en incidentele subsidies en opdrachten Provincie Noord-Brabant:

Activiteitsubsidie:

Deze is volledig conform de begroting ontvangen.

Verdeelsubsidie:

In 2015 is deze subsidie, in tegenstelling tot vorig jaar, ontvangen op basis van een vooraf bepaald subsidieplafond. Het overgebleven bedrag uit 2014 ad € 40.600 is ook begroot als opbrengst 2015. Dit bedrag is gefactureerd aan en ontvangen van de Provincie Noord-Brabant. 2015 is het laatste jaar waarin de verdeelsubsidie nog wordt toegekend. Vanaf 2016 zijn de regelingen afgeschaft.

Overige incidentele subsidies en opdrachten Provincie Noord-Brabant:

In 2015 zijn extra subsidies / bijdragen ontvangen voor de uit te voeren activiteiten op het gebied van Molens en Kerken (€ 30.000). Voor deze werkzaamheden is een nieuwe medewerkster in dienst getreden. Ook voor de organisatie van de manifestatie rondom de Erfgoedprijs is subsidie ontvangen (€ 120.000). Voor de opdracht Erfgoed en Erfgenamen is € 36.500 aan gelden ontvangen. Alle drie de posten waren niet begroot in de begroting 2015. In het kader van de stelselwijziging, zoals deze is doorgevoerd en beschreven in de jaarrekening 2014, zijn de opgenomen werkelijke subsidies voor de Erfgoed Academie Brabant, de Brabant Cloud en de beide Leerstoelen opgenomen op basis van de gemaakt werkelijke kosten in 2015. De meer of minder werkelijk ontvangen subsidie is op de balans verantwoord onder de posten "nog te besteden subsidie" per project.

Eigen inkomsten:

De verkoop van de door Erfgoed Brabant uitgeven publicaties laat tekorten en overschotten zien. Op het tijdschrift In Brabant is een overschot t.o.v. de begroting van ruim € 5.000. Dit komt door de uitgaven van een extra nummer, waarvoor extra middelen zijn ontvangen van de Provincie Noord-Brabant. Dit was niet begroot.

De opbrengst van de verkoop van boeken blijven achter bij de verwachting. Blikken op Brabant - € 3.014, Erfgoed van de Brabanders - € 3.538.

De opbrengst van de verkoop van lesproducten erfgoededucatie ligt nagenoeg gelijk aan de begroting. De deelname aan cursussen ligt qua inkomsten wat hoger dan begroot. Er worden, met een toenemend aantal deelnemers, diverse bijeenkomsten, studiedagen etc. ook in financieel opzicht met succes georganiseerd.

Diverse gehouden evenementen hebben wel een opbrengst gekend, terwijl dat niet begroot was. Bijvoorbeeld: Dag van de Brabantse Volkscultuur.

Ook heeft er een aantal interne subsidieverstrekingen plaatsgevonden, die niet in de begroting waren opgenomen, bijvoorbeeld de door de Erfgoed Academie verstrekt bijdrage aan het project Cultuureducatie met Kwaliteit en de Leerstoel Volkskunde.

De Brabant Cloud heeft minder opgebracht dan voorzien in de begroting. Het aantal instellingen dat zich in 2015 heeft aangesloten is minder dan begroot. In 2016 zal er een maximale inspanning plaatsvinden om de deelname van heemkundekringen aan de Brabant Cloud te laten toenemen.

Lasten:

De lasten van Stichting Erfgoed Brabant zijn zoveel als mogelijk toegeschreven aan de actielijnen die in de begroting van 2014 zijn geformuleerd. In de begroting 2014 zijn voor het eerst personeelskosten opgenomen voor een aantal projecten. De werkelijke kosten zijn dan ook ten laste van deze actielijn geboekt. Deze kosten zijn berekend op basis van de inzet van de medewerkers conform de gegevens die komen uit de urenregistratie van alle medewerkers. De kosten per uur zijn gebaseerd op een gemiddelde van alle medewerkers. Het ligt in de bedoeling in de komende jaren deze manier van toewijzen van kosten aan specifiek actielijnen meer en meer toe te passen. In de jaarrekening zijn de projecten waar personeelskosten zijn opgevoerd voorzien van een ster (*).

De actielijnen zijn:

Kennis toegankelijk maken en ontsluiten
Kennis ontwikkelen en overdragen
Kennis maken met Verhalen van Brabant
Kennissen opbouwen en onderhouden
Verdeelsubsidies
Bedrijfsvoering

Kennis toegankelijk maken en ontsluiten

De belangrijkste projecten onder deze actielijn zijn de Corporate Website en de Brabant Cloud. Het overschot (minder kosten dan begroot) op het project Website ontstaat volledig door minder geschreven uren (personeelskosten) dan waarmee vooraf in de begroting rekening is gehouden. Ditzelfde gaat op voor de Brabant Cloud, waar in de begroting ook met meer lasten is rekening gehouden dan de werkelijkheid laat zien, mede door een vertraging van de oplevering.

Kennis ontwikkelen en overdragen

Ook onder deze actielijn staat een aantal projecten waarvoor in de begroting personeelskosten zijn opgenomen (posten met *). Omdat in de periode waarin de begroting is gemaakt, nog niet geheel duidelijk was hoeveel uur er per project benodigd zou zijn, ontstaan ook hier verschillen omdat meer of minder personeelskosten zijn gemaakt dan begroot. Onder deze actielijn zijn ook de kosten voor de leerstoelen opgenomen. In de loop van 2015 is voor het project Kerken en Molens subsidie ontvangen, waarmee in de begroting geen rekening is gehouden.

Kennis maken met Verhalen van Brabant

In deze actielijn een paar opvallende verschillen. De kosten voor de boeken, waar geen begroting tegenover staat, ontstaan door de afschrijving van de aanwezige boeken. Het beleid hierbij is dat de voorraad boeken die al een aantal jaren in de verkoop zijn en waarvan de verkoop structureel terugloopt, afgeschreven gaat worden. De eventuele verkoop van deze boeken in de komende jaren, wordt dan volledig als winst in het resultaat verantwoord. Voor het thematisch project "Verhalen van Vriend en Vijand" waren meer uren begroot dan er in werkelijkheid aan besteed zijn.

Kennissen opbouwen en onderhouden

Opvallende posten onder dit hoofdstuk zijn Relatiemanagement, waarbij veel meer uren begroot waren dan in werkelijkheid het geval was, Opening Open Monumentendag, waar geen begroting voor was, maar waar Erfgoed Brabant wel aan mee heeft gedaan. Opvallend is verder de uitgaven voor Erfgoedprijzen (€ 146.318), terwijl er maar een oorspronkelijk begrotingsbedrag van € 17.500 staat. In de loop van 2015 is er echter nog € 120.000 aan subsidie ontvangen van de Provincie Noord-Brabant, voor de organisatie van de manifestatie rondom de Brabantse Erfgoedprijs.

Verdeelsubsidies

Onder de verdeelsubsidies is ook een begrotingspost "Borgstellingsfonds" zichtbaar. Op het moment van het opstellen van de begroting was er sprake van dat Erfgoed Brabant middelen zou ontvangen om een borgstellingsfonds op te richten. In de loop van 2015 is duidelijk geworden dat dit project geen doorgang zou vinden; vandaar dat er geen kosten tegenover staan.

De verdeelsubsidies zijn in 2015 voor het laatst toegekend. De provinciale regelingen zijn met ingang van 2016 afgeschaft. In 2015 zijn de beschikbare middelen nog op de gebruikelijke wijze toegekend aan de aanvragers, rekening houdend met de voorwaarden die in de regelingen verwoord zijn. In de komende jaren is nog een aantal afrekeningen te verwachten van in het verleden toegekende subsidies, waarvan de einddatum in de toekomst ligt. Als er al verschillen ontstaan in de afrekening, dan kan dit alleen maar zijn dat er subsidiegeld terug wordt gestort; een tekort wordt, conform de voorwaarden, niet aangevuld.

Bedrijfsvoering

Zoals hierboven al is uitgelegd, is evenals in 2014 voor een aantal projecten in de begroting 2015 een post personeelskosten opgenomen. Dit in tegenstelling tot voorgaande jaren. In de actielijn Bedrijfsvoering is dit goed zichtbaar bij de lonen en salarissen. Het tekort op de lonen en salarissen dat nu zichtbaar is ontstaat doordat op een aantal projecten meer personeelskosten begroot zijn dan in werkelijkheid blijkt uit de urenregistratie. Hierdoor ontstaan voordelen op de diverse projecten zoals hierboven al meerdere malen is aangehaald in de verklaring van verschillen. Deze voordelen op de diverse projecten maken dat er in de restpost salarissen die onder de bedrijfsvoering is opgenomen, een tekort ontstaat.

De ontvangen ziekengelden (€ 40.842) zijn niet begroot. In deze post zijn ook de ontvangen zwangerschaps- en bevallingsverlofuitkeringen van een tweetal medewerkster opgenomen, ook al zijn dit strikt genomen geen ziekengelden.

De organisatiekosten liggen iets lager dan de begroting en zijn ook iets lager dan in 2014.

De automatiseringskosten liggen hoger dan begroot. Dit ontstaat door de nieuwe ICT omgeving waar Erfgoed Brabant in 2015 voor heeft gekozen. De samenwerking op dit gebied met de musea, die ook in de Griffie zijn gehuisvest, is hiermee beëindigd. Dit heeft de nodige ontvlechtingskosten met zich meegebracht. De reden voor de splitsing is dat de eisen op het gebied van ICT te ver uit elkaar lopen, waardoor Erfgoed Brabant structureel aan zaken mee zou moeten betalen die ze niet nodig heeft.

Huisvesting valt hoger uit dan begroot, waarbij opgemerkt wordt dat de kosten voor energie nog niet bekend zijn. De afrekening die via het Noordbrabants Museum dient te komen is nog niet ontvangen. In deze jaarrekening is daarom uitgegaan van een schatting, gebaseerd op de kosten van voorgaande jaren.

5.2 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichting

De aangegane huurverplichtingen inzake de in gebruik zijnde ruimten in het kantoorpand "De Griffie" bedragen € 93.883 (incl. BTW) op jaarbasis (vorig jaar € 93.113).

Aangegane huurverplichting voor 6 parkeerplaatsen in de Museumkwartier parkeerkelder is € 12.350 (vorig jaar € 12.350).

De aangegane verplichtingen inzake bijkomende leveringen en diensten bedragen € 28.176.

Leasecontracten kopieermachines

Stichting Erfgoed Brabant heeft nog een leasecontract lopen voor een aantal kopieermachines. Het contract is ingegaan op 1 september 2015 en heeft een looptijd van 60 maanden, dus tot 1 september 2021. De leaseprijs is € 3.456 (vorig jaar € 6.180) op jaarbasis, waarbij er 10.000 zwart-wit en 1.000 kleuren kopieën in de genoemde prijs zijn begrepen.

5.3 Werknemers

Werknemers

Gedurende het boekjaar had de stichting gemiddeld 16,4 FTE's in loondienst (2014: 16,2).

's-Hertogenbosch, 2 juni 2016

De directeur-bestuurder van de Stichting Erfgoed Brabant:

P.J.G.M. Timmermans

De Raad van Toezicht van de Stichting Erfgoed Brabant bestaat uit de volgende personen:

H.P.T.M. Willems

J.G.I.M. Reijrink

A.P.M. Veltman

J.A.M. van Heijningen

J.W.M. Buys

5.4 Wet Normering Topinkomens

WNT verantwoording 2015, Stichting Erfgoed Brabant

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting Erfgoed Brabant van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2015 voor Stichting Erfgoed Brabant is € 178.000. Het weergegeven toepasselijke WNT maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 FTE.

Uitzondering hierop is het WNT maximum voor de leden het bestuur: dit bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	P.J.G.M. Timmermans	M.J.M.A. Mooren
Functie	Directeur	Adjunct-directeur
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging		
Beloning	99.482	80.744
Belastbare onkostenvergoeding	823	158
Beloningen betaalbaar op termijn	11.032	8.666
Totaal bezoldiging 2015	111.337	89.568
Toepasselijk WNT maximum	178.000	178.000
Gegevens 2014		
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging		
Beloning	92.814	76.462
Belastbare onkostenvergoeding	1.559	190
Beloningen betaalbaar op termijn	10.915	8.481
Totaal bezoldiging 2014	105.288	85.133
Toepasselijk WNT maximum	230.474	230.474

Toezichthoudende topfunctionarissen / bestuur

<i>bedragen x € 1</i>	H.P.T.M. Willems	J.G.I.M. Reijrink	A.P.M. Veltman	J.A.M. van Heijningen	J.W.M. Buys
Functie	Voorzitter	Penningmeester	Vice voorzitter	Secretaris	
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging					
Beloning	3.000	950	450	600	700
Belastbare onkostenvergoeding	-	-	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-
Totaal bezoldiging	3.000	950	450	600	700
Toepasselijk WNT maximum	26.700	17.800	17.800	17.800	17.800

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Erfgoed Brabant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit financieel verslag opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Erfgoed Brabant te 's-Hertogenbosch gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met het in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en de Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de algemene subsidieverordening en de subsidievoorwaarden van de provincie Noord-Brabant.

Het bestuur is voorts verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekeningen de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling accountantsprotocol subsidies Noord-Brabant en de Beleidsregels toepassing WNT, inclusief het Controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede in het kader van de financiële rechtmatigheid voor de naleving van die relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggevingen de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het bestuur van de entiteit gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Erfgoed Brabant per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, de Regeling accountantsprotocol subsidies Noord-Brabant en de Beleidsregels toepassing WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de algemene subsidieverordening en de subsidievoorwaarden van de provincie Noord-Brabant.

Tilburg, 3 juni 2016

ABAB Accountants B.V.

Was getekend

I.J.B. van Herpen-Heesakkers RA